

TELEMARK BOTANISKE FORENING

ÅRSRAPPORT

1985

TELEMANIA
BOTANISKA
FORENINGEN

ÅRSRAPPORT

1985

Styrets beretning

I perioden 1984-85 har TFB gjennomført 27 arrangementer, derav 14 turen og 13 innemøter. Blåveisblomstringsturen ble avlyst p.g.a. svært sein vår og dårlig vær. Deltagelsen på turene har vært meget varierende, fra ca. 65 og ned til 4. Stort sett kan man si at deltagelsen ligger noe høyere på våren enn på høsten.

Hovedekskursjonen gikk i år til Rogaland med 13 "faste" deltagere, mens det noen dager deltok også andre. En av kveldene ble det stelt i stand et felles-arrangement med Rogalandsavdelingen med denn som arrangør, et arrangement som ble en suksess med mye fint på underholdningssiden.

Botanisk ga ekskursjonen langt mer enn hva som var forventet med mange nye arter for de aller fleste.

Også i år har foreningen arrangert møter utenfor Grenlandsgryta med et møte på Gvarv (Sagavoll folkehøyskole), et i Kragerø og et i Bø nå i høst. På høstens program står dessuten et møte i Kragerø i samarbeid med Kragerø historielag. Det ser ut til at slike samarbeidsmøter utover i distriktene er populære tiltak om man skal se på tilslutningen. Det ser dessuten ut til at det er mest populært med lokale emner i denne sammenhengen.

Medlemstallet øker fortsatt noe, og det ser ut til at "den grønne bølgen" ennå holder seg for TBF's vedkommende.

Økonomien i foreningen er god i.o.m. god kontingentinnbetaling og støtte fra kommuner, fylkeskommunen og DnC. Det er etter styrets mening derfor ikke nødvendig med noen økning i kontingenten for kommende år.

Arbeidet med "Flora-atlas for Telemark" er kommet i godt gjenge. Botanisk museum på Tøyen i Oslo har i den anledning gitt mulighet til å benytte de opplysningene som ligger inne i flora-atlaskartoteket der. Forutsetningene er imidlertid klare. Man får ikke benytte disse i noen form for publisering offentlig eller på annen måte enn det projektet er tenkt brukt til. Dessuten understrekes det at foreningens medlemmer er ytterst forsiktige med forvaltningen av tilgjengelige opplysninger.

Til arbeidet med flora-atlas har dessuten Telemark fylkes miljøvern-avdeling bevilget 6000.- kr som bl.a. er brukt til innkjøp av et fullt kartverk over fylket til bruk i arbeidet.

I løpet av vinteren vil de første resultatene av innsamlingsarbeidet bli oversendt fylket i form av en rapport.

Den tillyste soppaktiviteten i foreningen rant av forskjellige

grunner ut i sanden dette året, men interessen for sopp er såvidt stor at det er all grunn til fortsatt å forsøke å få til slik "spesial-aktivitet" innen TBF.

Også i år er det meldt om en del gode funn av blomsterplanter i fylket. Bl.a. er det oppdaget store forekomster av søstermarihand (*Dactylorhiza sambucina*) i de midtre delene av Telemark, bergstarr (*Carex rupestris*) i Skien, timiansnyltetråd (*Cuscuta epitymum*) i Mælum, nye lokaliteter av sotstarr (*Carex atrofusca*) i Vinje, nøkkesiv (*Juncus stygius*) i Skien, legevendelrot (*Valeriana officinalis*) i Skien, smalfrøstjerne (*Thalictrum simplex*) i Skien, sprikesøtegras (*Glyceria plicata*) ved Kragerø på gammel lokalitet. Dessuten er nå bendelløk (*Allium scorodoprasum*) funnet på to lokaliteter ved Kragerø.

Styret vil med dette takke for året som er gått. En spesiell takk til alle dem som har gjestet foreningen med interessante foredrag, til Den norske Creditbank som også i år har gitt oss hjerterom og husrom og til alle dem som har bidratt med hjemmebakst til møtene!

STYRET.

Styrets sammensetning 1984 -85.

Formann:	Roger Halvorsen
Kasserer:	Bjørn Lervik
Styremedlem:	Liv Schiemann
"-	Karl S. Eriksen
Flora-atlas:	Kjell Thowsen

TBF hadde årsmøtet sitt i DnC's lokaler i Porsgrunn den 31. 10.84. 28 medlemmer hadde møtt fram.

Årsmøtesakene ble fort unnagjort. Årsberetningen og regnskapet ble godkjent uten spesielle bemerkninger.

Følgende forslag fra styret ble tatt opp:

1: Det foreslås at TBF fra 1985 tar opp sopp som botanisk tema (ikke bare matsopp). For at dette skal gli lettere, foreslås det at TBF velger et medlem til å ta seg spesielt av arrangementer som turer vår og høst, og at det i samarbeid med styret blir arrangert møter med sopp som tema. Tom Bøckmann ble valgt.

2: Det velges et femte medlem til styret i TBF for 1985. Det foreslås at neste årsmøte tar opp lovendringsforslag for at dette kan komme inn som en fast ordning og at dette kommer med i lovteksten. Dette ble godkjent. Det femte styremedlemmet får som spesielt arbeidsfelt "Flora-atlas for Telemark". Kjell Thowsen ble valgt.

3: Forslag til driftsbudsjett for TBF 1985 ble foreslått til ca.9000.-kr. Etter kommentarer ble det godkjent.

4: Thorbjørn Skifjeld ledet valget som medlem av valgkomitéen. Det ble gjenvalg på alle plasser.

Formann: Roger Halvorsen

Kasserer: Bjørn Lervik

Styremedlemmer: Liv Schiemann

Karl S.Eriksen

Kjell Thowsen (Flora-atlas)

Etter valget brukte man litt tid til å snakke om "botaniske ønsker" fra medlemmene våre. Det ble ytret ønsker om å lære mer om den spesielle systematikken til gras, siv og starr. Videre ble det ønsket studiekvel-der, møter om plantefarging og planter i medisinsk sammenheng.

Etter denne delen av årsmøtet skulle vi egentlig hatt et foredrag om Svalbard, men foredragsholderen hadde sviktet oss. I stedet viste Harald Stendalen bilder og fortalte om sommerturer i Øvre Telemark. Vi reiste over Rjukan til Vierli i Rauland, og målet var Torvetjønn, et næringsrikt vann, og lia ovenfor. Vi fikk først se plantene som er typiske for bjørkebeltet før vi fikk glimt fra vegetasjonen høyere opp. Det var geitrams i røde og hvite varianter, tyrihjel, hvitsoleie, setergråurt (*Gnaphalium norvegicum*),

narerug, tettegras, skogstorkenebb, marimjelle, skrubbar og forglemmeg-
ei.

I over 800 moh i juli kan en se bl.a. disse plantene i blomst: Blåkoll, ildsveve, kongsspir, snøbakkestjerne, mye jåblom, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjelltjæreblom, blålyng, fjellsmelle, snøsildre, fjelltistel (den lukter godt), fjelldronning, søterot, svarttopp, bakkesøte, fjell- og bergveronika, stjerne-, gul- og skåresildre, bleikmyrklegg og lusegras.

Artig var det også med innslagene fra insektsverdenen, bl.a. perlemor-sommerfugl og blåvinger, nydelig fotografert.

I denne lia kan en også finne mange forskjellige arter av orkidéer, ikke bare enkelte eksemplarer, men mange side om side. Her kan nevnes brudespore, flekkmarihand, korallrot, småtveblad og stortveblad, grønnkurle og hvitkurle.

Så lærte vi et nytt område å kjenne, nemlig Gausdalen rett sør for Rjukan og vest for Gaustoppen. Her kan en finne en seter som fremdeles er i drift, et fint fiskevann og en nydelig blomstereng. Spesielt bildene med de mange og kraftige eksemplarene av fjelldronningen imponerte oss. Og på myra fristet herlige modne molter.

Så var det Roger Halvorsen sin tur. Han hadde noe nytt å formidle: bilder, sang og fortellinger ble knyttet sammen til en enhet som gjorde at barndommens tid ble levende igjen. Her og der fikk vi være med å synge. Noen bilder må nevnes spesielt: en grasgrodd sti langs skogen og en eng, en blomstereng om våren, barnet som oppdager den første hestehoven, blåveis og hvitveis, bilder fra den tidligste våren med ennå islagt vann, knopper og osperakler.

Det ble vår med blåveis i mange forskjellige varianter, former og farger, snart kommer hvitveisen til, en hel eng. Så følger blomsterplantene etter hverandre i tur og orden etter som barnet opplever dem utover våren og sommeren, marianøkleblom, fioler og liljekonvall i tusentall. Det var selve planten barnet la merke til, det kjente jo ikke navnene på dem ennå. For å lage en liten bukett, kan alle blomstene tas med. "Ingen blomster er stygge, heller ikke marikåpa". Roger Halvorsen hadde tatt oss med til en vidunderlig fin verden, som vi nesten hadde glemt. Vi sluttet med "Änglamark" og bilder fra Södre Greda ängar.

Liv S.

"Dovre en gang til"

"Dovre en gang til" var dagens emne torsdag 15. november da 26 stykker var møtt fram for å gjenoppfriske minner fra sommerens tur til Dovre.

Bare tre stykker hadde tatt med bilder, og Bjørn Lervik startet med å vise en hel rekke av fjellblomstene som møtte oss på Knutshø, Hjerkinns og de andre stedene på Dovre. Vi fikk se igjen arter som blindurt (*Melandrium apetalum*), hvitkurle (*Leuchorchis albida*), norsk malurt (*Artemisia norvegica*) og nydelig moselyng (*Cassiope hypnoides*). Vi fikk glimt fra Kongsvoll og veien til Bekkelegret med masser av norsk malurt, mogop (*Anemone vernalis*), en av de få, og vandring over Orkla på vei til svartkurle (*Nigritella nigra*) fikk vi også reprise på.

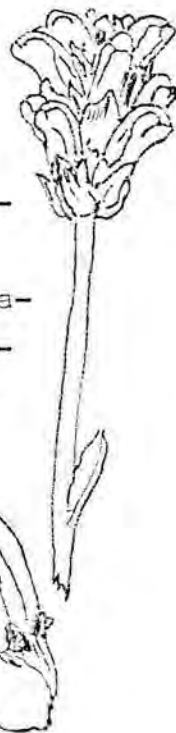
Reinrosene (*Dryas octopetala*) mot Knutshø ble fulgt av nydelig utsikt mot Jotunheimen og blå snøsøter (*Gentiana nivalis*) og høyfjellsklokker (*Campanula uniflora*). Varden på Søndre Knutshø ble et naturlig stopp. Her var bilder av Hjerkinns fjellstue, Eysteinkirka og den gamle kongeveien. Overraskende dukket hvite og røde former av rødkløver (*Trifolium pratense*) opp, og til slutt fjellkurle (*Chamorchis alpina*). På Bjørns hjemvei var det glimt av lodnebergknapp (*Sedum villosum*), Gjende-eggen og Kong Karls septer (*Pedicularis sceptrum-carolinum*).

Roger Halvorsen fulgte så med sin serie, og som rimelig er, dukket en del av de samme artene opp. Ja, til og med de samme eksemplarene dukket opp, slik som dovrevalmuer (*Papaver radicatum*), mogop og gullmyrklegg (*Pedicularis oederi*). Men Rogers for-

kjærlighet for de mindre prangende ting fornektet seg ikke, og det dukket opp bilder av hengefryttele (*Luzula parviflora*), agnorstarr (*Carex microglochis*) og kvitstarr (*Carex bicolor*). Det ble også bilder av gul- og blåmjelt (*Astragalus frigidus* og *norvegicus*). Reprise på røde gulsildrer (*Saxifraga aizoides*) og glimt av frodige enger bak Hjerkinns fjellstue vekket også galde minner.

Et hav av nydelig hjemmebakst og nytraktet kaffe kaller ikke på tungsinn i slikt et hyggelig selskap med prat og gode sommerminner på lerretet, og det drøydde lenge før Karl Eriksen slapp til med sitt utvalg fra sommerens Dovretur.

Igjen fikk vi repriser på arter vi hadde sett og husket

før på kvelden. Men hva gjør det vel å se dovrevalmue for tredje gang når rammen er glimt av glade og ivrige mennesker i samling oppetter lier og bortetter flåer på leting etter nye inntrykk.

Igjen ble det Kongsvoll med gullrublom (*Draba alpina*) og norsk malurt og folk i balansegang på Orklas steiner. Nye arter var bl.a. fjellpestrot (*Petasites alpina*) på hell, fjellmarinøkkel (*Botrychium boreale*), fjellpryd (*Diapensia lapponica*) og bergveronika (*Veronica fruticans*). Det ble dvergsyre (*Koenigia islandica*) og nye bilder fra de fantastiske terrasseområdene i Einunnadalen, Såtåliseter og selvfølgelig svartkurle (*Nigritella nigra*).

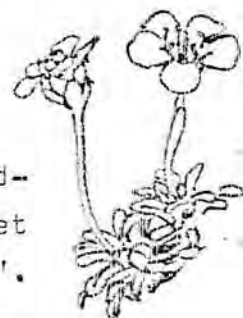
Og det ble mye, mye mer. Da Karl var ferdig, gikk praten lenge, og det så ut til at folk trivdes slik at de ikke ville gå hjem. Man skulle nesten tro at de satt å ventet på å få se noe nytt fra Dovre.

Roger H.

"Mimremøte" 12.12.84

23 stykker var møtt fram for å se bilder fra medlemmenes opplevelser. Torbjørn Skifjeld startet med en meget god samling bilder som han hadde kalt "Fra fjord til fjell". Det var glimt fra kyststripa vår med arter vi kjente igjen, det var skogsinteriører fra nærmiljøet og fra bortgjemte idyller flere av oss burde ha besøkt, og det var myke overganger til fjellet via bjørkelier og bjørkeklede åser. Mellom stemningene fantes en og annen kjenning som skogmarinand (*Dactylorhiza fuchsii*), sildrer (*Saxifraga* sp.) og fjellsveve (*Hieracium alpina*).

Øyvind Skaulis reiserapport var ikke mindre innholdsrik med vinterbilder fra våre egne strøk og vårbilder fra et vårtåkedampende Danmark. Det ble pestrot (*Petasites* sp.) og alléer i morgentåke. Øyvind fylte på med småglimt fra Høgenhei i Bamble, bekkeblom (*Caltha palustris*) i smeltevann og nattfioler, andaktsfulle mennesker fra Heggemyr og sommerfugl i Danmarksimportert hjortetrest (*Eupatorium cannabinum*) på Grønli. Silkebygg (*Hordeum jubatum*) fra Hydro, bilde fra Skultrevannsåsen i Drangedal, Gjømle og Jyplevik avsluttet det hele. Så gikk Skaulis tur sørover. Her ble det skogslier med hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*) og fuglereir (*Neottia nidus-avis*) på bortimot metere lengde. Veikantenes rikdom ble overfylte av bella-

donnaurt (*Atropa belladonna*) og snylterot (*Orobancha* sp.).

I Livigno i Italia gikk tregrensen i oppnåelig høyde med innslag av tysbastarter, bl.a. *Daphne cneorum*, fjellfiol (*Viola biflora*), *Gentiana*-arter, alpetorskemunn (*Linaria alpina*) i nydelig blått og oransje. Her fantes masser av alperoser, her *Rhododendron ferrugineum*. En endemisk *Viola*-art minnte om vår hjemlige hagefiol, *Viola cornuta*, mens yndigheten *Soldanella*, alpeklokke, og *Pulsatilla*-arter i gult og hvitt gjorde inntrykk. De siste kalles også *Anemone alpina* og *A. sulphurea*. En blåfjerart i gult ble gjenkjent som *Polygala chamaebuxus*, mens andre arter som ble vist var bergjunker (*Saxifraga* sp.), *Gentiana punctata* og fjelltettegras (*Pinguicula alpina*). Reiselysten økte nok for mange etter Øyvinds bildeserie.

Roger Halvorsen viste også glimt fra årets turer med TBF, og bl.a. fikk man et gjensyn med strandrisp (*Limonium humile*) og vipestarr (*Carex exstensa*) fra Skåtøy. Så dro vi til fjells til Vågslid og Bördalen i Vinje. Det ble fisk og teltslagning for å fotografere snøull og en for de fleste vedkommende ny art: rypebunke, *Vahlodea purpurea*.

Liv Schiemann viste nydelige bilder med utgangspunkt i høstens farger. De var fra Vasstulan i Uvdal, Tuedal og andre steder i tilgjengelige distrikter.

Rødfargen i rypebærlyngen (*Arctostaphylos alpinus*) imponerer og står i sterk kontrast til høstgul fjellmo (*Salix herbacea*) og blå blokkebær (*Vaccinium uliginosum*) med rød garnityr. Myrtevieren (*Salix myrsinites*) var heller ikke å forakte.

Harald Stendalen avsluttet med en billedkavalkade fra Öland. Her ble det glimt fra kjente steder som Södre Gröda ängar, Halltorps hage og Borgholm. Men vi fikk også oppleve Frössslunda mosses herligheter som er like tallrike som på andre steder på Öland. Gjensyn med hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*) og stor sandlilje (*Anthericum liliago*) ved Gössslunda brakte også gode minner. Vi fikk fargevariasjoner av søstermariland (*Dactylorhiza sambucina*), filtsymre (*Anemone sylvestris*) og fylt majviva (*Primula farinosa*) En fin kveld med flotte bildeopplevelser.

Roger H.

8 "Fra fotsopp til hussopp" 17.1.85

Denne kvelden sto i soppenes tegn. Klaus Høiland var kommet på besøk i foreningen med foredraget "Fra fotsopp til hussopp". Høiland er en av landets beste soppkjennere og har lenge vært knyttet til det botaniske miljøet i Oslo.

Høilands foredrag var en innføring i hva sopp er, og temaet sopp favner vidt og griper inn i mange sider av vår hverdag. Klaus Høiland ikke bare kan sitt stoff. Han er også en fremragende foredragsholder som denne kvelden trollbandt sitt publikum i rundt en og en halv time. Støttet av flotte bilder som brakte tilhørerne inn i en verden som både kunne skremme og glede, startet han sin historie med fotsopp og ringorm og endte i kjelleren i gamle bygårder i Oslo, kjellere som var fullstendig befestet og ødelagt av hussopp.

Underveis vakte hans historier både forundring, gru og munterhet. Han serverte aktuelle fakta omkring farlige gifter fra soppverdenen og koplet dette sammen med nyttige sider ved kontrollert giftbruk.

På den ene siden kunne Høiland fortelle om muggsopper som utviklet seg til et alvorlig helseproblem ved at paranøtter og peanøtter ble angrepet. Dette er særlig tilfelle i utviklingsland, og denne muggsoppen er ikke noe problem hos oss siden kontrollen med innførte nøtter er meget streng. Muggen som utvikles på nøttene, gjør nøttekjernene bløte og uappetittelige og utvikler et mykotoksin, et svært farlig soppgiftstoff, som kan utvikle leverkreft.

Muggsoppene omfatter også "snille" former, og de fleste av oss er jo kjent med den gruppen som kalles penselsopp, bedre kjent under navnet *Penicillium*. Den soppgruppen ga oss penicillin, og "på grunn av denne medisinen er en ny svartedaupepidemi en umulighet" mente Høiland. Han anbefalte ellers at man gjorde for vane å kaste all mat som var angrepet av "uønsket" mugg. Til "ønsket" mugg hører de typene som brukes i osteframstilling.

Meldrøye er en sopp som er en plage på korn. Den soppen har mange farlige stoffer som virker på kroppen. I gammel tid ble navnet helvetesild brukt på sykdommen meldrøyeforgiftning, en plage som var svært utbredt. Denne forgiftningen fører til at blodårene drar seg sammen og hindrer omløpet. I neste stadium

fører dette til koldbrannliknende tilstander og amputering. Den førte hos dyr også til kalvekasting, og kloke koner visste å utnytte dette til framkalling av abort. Sikkert ble denne soppen brukt for å lette fødsler ved at man kunne begrense blødningene.

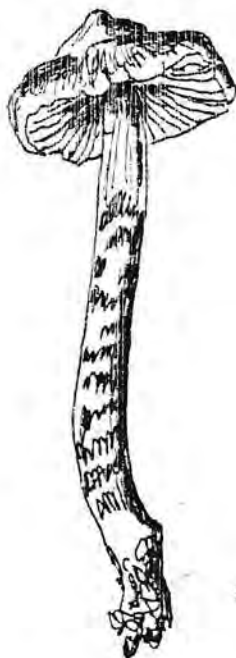
Men som andre gifter ble denne temmet og fiklet med, og vips hadde vitenskapen det ikke helt ukjente stoffet LSD som ved siden av å bli misbrukt i visse miljøer, også blir brukt som medisin.

Høiland berørte i den anledningen problemet med den mye omtalte "narkosoppen" som er den eneste sopparten som er ført opp som "forbudt i bruk" hos politiet. Dette fordi den til en viss grad har forårsaket et visst narkotikaproblem. Bruken av nærstående arter er imidlertid kjent fra indianske kulturer hvor de inngikk som rusmiddel i spesielle ritualer. Disse artene ble til og med beåret med egne gudestatuer og dyket dom guder.

Giftigheter som spiss giftslørsopp er, når man blir kjent med dem, lette å kjenne igjen i følge Høiland. Han kunne imidlertid ikke sterkt nok advare mot å bruke ukjente sopper i matlagingen. Giftstoffene i denne vår farligste sopp, er nesten identiske med noen av våre sterkeste planteverngifter som etterhvert er blitt helt forbudt. Ulykker har alt funnet sted med denne sopp som er relativt nyoppdaget i Norge.

Høilands hjertebarn er økologi og naturvern, og i løpet av foredraget kom han inn på viktigheten av et variert miljø. Han framholdt at i monokulturer innen landbruket kom skadeorganismer lett til. Artsantallet er lavt og beskyttelsen ligger i øket bruk av sprøytemidler. Planter er avhengige av en viss grad av "samliv" for å kunne være best rustet mot skader. I monokulturer er artsantallet lite, noe som gjør dem sårbare. Skogen lever i et "samliv", en symbiose, med mikroorganismene og soppene i skogbunnen, og et stort artsantall gir stor variasjon og mindre mulighet for skadesopper til å få fotfeste. I monokulturer som rismarkene i Østen har skadesopper rike muligheter og er der menneskenes store problem. Sprøyting bare forsterker problemet ved å tilføre naturen giftstoffer.

En økologisk spesialist blant soppene fikk vi også oppleve denne kvelden. Hussopp skaper store problemer der den dukker opp. Den trives ikke noe særlig i moderne hus med luftige og tørre kjellere, men der det er fuktig og rått slår den til med veldige ødeleggelser som

følge. Den går først til angrep på treverket, og med fotfeste der, finner den veien også gjennom mur og betong. De bildene som ble vist, fikk en god del av forsamlingen til å forskrekkes, før maken til ødeleggelse av sopp har vel de færreste fått se. Kvelden var en av de absolutt mest interessante og vellykkede TBF har avviklet, og det er bare å glede seg til nye møter med Klaus Høiland.

Roger H.

"Jeg velger meg ..." 31.1.85

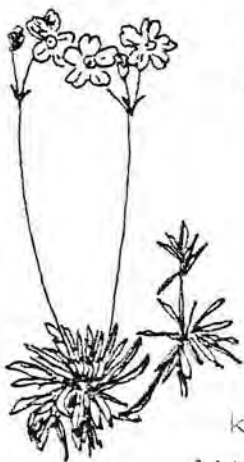
Denne torsdagen møttes vi igjen til innemøte i DnC's lokaler i Porsgrunn med tema "Jeg velger meg". Vi fikk oppleve det spesielle miljøet på Kreta, glimt fra Wiens botaniske hage og en reise gjennom Sør-Frankrikes planteverden. Til slutt gjorde vi et stort sprang til Nord-Norge via lydbånd og dias som var sendt oss fra Sverige. Før dette siste innslaget ble det servert deilig kake og kaffe til de 26 framfotte, blant dem en del nye medlemmer. Disse kosetundene med tid til prat settet det tydelig stor pris på. En hjertelig takk til alle dere som bidrar med kakene.

Karl S.Eriksen startet med å kommentere sine bilder fra reisen til Kreta i juli 1984. Det var sol og sommer med sikader overalt. Oleander (*Nerium oleander*) er en fin plante som blir opp til fire meter høy og som pynter opp mange steder med sine røde blomster. Vi fulgte familiens ferd rundt omkring i landsbyene Platanas, 16

kilometer vest for Chania. På stranda ved havet vokser store eksemplarer av strandtistel (*Eryngium maritimum*). Videre finnes det strandreddik (*Cakile maritima*), svartsvartvier (*Solanum nigrum*) og en valmueart (*Papaver* sp.). Det å artsbestemme ukjente planter er ikke alltid så lett når vi er i fremmede naturområder.

Landsbyens bebyggelse og folk lærte vi å kjenne, f.eks. en mann på et esel som frakter grønnsakene til torget og en gammel kone sittende foran huset sitt i ro og fred. Vi så kirkegården hvor alle gravene ser like ut. Det forteller jo litt om samfunnet her sammenliknet med Norge.

Den store akantusplanten (*Acanthus* sp.) med sine velkjente bladformer er en typisk middelhavsplante, og blomsterstanden er meget pen. En art opprinnelig fra Mexico er *Agave americana*. Vi så et blomstrende eksemplar med en stengel på åtte meter. Det tar ti år

eller mer før planten blomstrer. Andre fremmede arter var bambus og palmer.

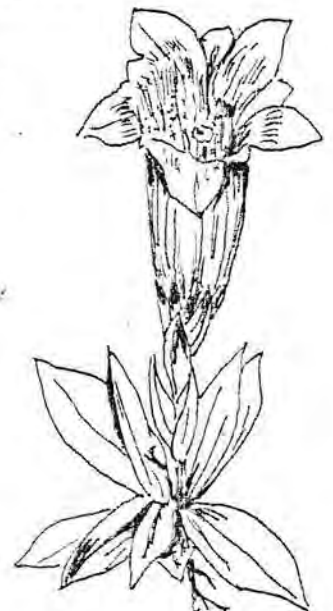
Så fulgte vi familien Eriksens tur til Samaria-ravinen. Den er ca. 18 km lang, og på det trangeste er den 3 m brei og vel 300 m dyp. Vi fikk se bilder tatt fra toppen og ned mot bunnen og fra fotturen nede i selve dalbunnen, der hvor det er en kraftig elv i flomtiden om våren. Nå ser man kun de avslippte rullesteinene i elveleiet og mange planter. Ser man på naturen med botaniske øyne, opplever man alltid mye fint. Timian (*Thymus* sp.) dekker store flater, kristtorn (*Ilex aquifolium*) og kermeseiken (*Quercus coccifera*) likner hverandre og ser svært like ut. Myrkonglefamilien er også representert her. En nydelig stokkrose med blomsten på toppen av en ca. 1 m høy stengel sto også og lyste.

Der hvor ravinen møter havet, finnes det næsten ikke vegetasjon i det hele tatt. Det er bare utvaskede elveleier å se, en stor kontrast til det indre.

Fra Kreta gikk så turen til Wien, Schönbrunn og den botaniske hagen der. Bjørn Lervik tok oss med først sørover til St. Wolfgang. Her finnes det mange fint dekorerte hus, hvert av dem var verdt et bilde. Her fikk vi en vanlig mur som også kan være spennende for en botaniker. 9 forskjellige arter sto her, blant dem murtørskemunn (*Cymbalaria muralis*). I Schönbrunn fikk vi et glimt fra parken før vi kom inn i den spesielle botaniske hagen ikke langt fra slottet. Her ble det mange bilder. Edelweiss (*Leontopodium* sp.), Sedum, kjempeløk (*Allium* sp.) palmelilje (*Yucca gloriosa*) fra USA, den elegante rakettblomsten, *Acanthus*, som vi kjente igjen fra Kreta og vannliljearter som varierer i form og farge. Artig var det også med bildet med de store bladene av Gunnera chilensis, en plante oppkalt etter nordmannen Gunnerus.

Ved det nye FN-senteret finnes en alldeles nydelig rosehage, og for en fargeprakt! Også de kultiverte plantene er interessante fotoobjekter. Et flott sted for en eventuell lunch er det nye tårnet, i 160 m over bakken kan du sitte i restauranten som roterer hele tiden, og herfra får du den beste utsikten over Wien og Donau.

Så plutselig ble vi brakt tilbake til Norge til turene sist sommer. Det ble bilder fra Heggemyr

med orkidéen korallrot (*Corallorhiza trifida*) og fra Paulertjennane i Vestfold med bl.a. botnegras (*Lobelia dortmanna*).

Så ble det noe helt annet igjen. I tankene forflyttet vi oss til Sør-Frankrike sør for Lyon og øst for Rhône og inn mot Alpene der. Overalt langs veiene blomstret *Spartium junceum*, en slags gyvel, og dens intense farge i gult mot den alltid blå himmelen var bare skjønn. Liv Schiemann fortalte fra sine fotturer i dette botanisk fine området. Hun rakk ikke å bestemme alle artene på stedet. Det var mye nytt, og Lids flora kan jo ikke alltid brukes så langt sør i Europa. Det var veldig artig å se de samme planteartene som preger floraen på Öland og Gotland, f.eks. svalerot (*Vincetoxicum hirundinaria*), til og med utstyrt med samme insektet på bladene. Kuleblom (*Globularia vulgaris*) og salepsrot (*Anacamptis pyramidalis*) hadde her rundt 40 cm høye eksemplarer. Biotopene for disse plantene i sør og i nord er jo akkurat de samme.

I en bøk-furuskog i ca. 1200 m.o.h. fant hun alle tre Cephalantera-artene, skogfrue, innen et lite område. Hvit skogfrue (*C. longifolia*) var jo allerede kjent fra Öland, den store (*C. damasonium*) og den røde (*C. rubra*) ble beundret og fotografert. Rød skogfrue er vel den fineste planten som finnes.

Noen av bildene formidlet inntrykk av landsbyene og gårdene i "naturens" farger. Det var store åkre i blå lavendel eller gul solsikke. Her var vinmarker med bare bladverket framme så tidlig på året. Den varme vinden og solen og duften er også der, og det gjør landskapet så tiltrekkende. Platantreet, vanligvis *Platanus hybrida*, med sine store kroner gir den skyggen man trenger i dette solfylte landet.

Det ble også bilder av enger med bl.a. *Gentiana clusii*, en søteart med store traktformede blomster, brudespore (*Gymnadenia conopsea*), forskjellige arter av klokker (*Campanula*), nikketistel (*Carduus nutans*), timian (*Thymus serpyllum*), *Dianthus sylvester* og *Ononis cristata*. Den alpine floraen var også representert. Hva vokser vel i et steinlandskap i ca. 2000 m.o.h. som fra det fjerne ser helt uinteressant ut? Jo, eks. den gule *Papaver rhaeticum*, *Androsace* sp., *Saxifraga alpina*, *Alsien verna*, *Thlaspi rotundifolia*, *Globularia cordifolia*, den blå *Viola calcarata* og den artige *Linaria alpina* i lilla og gult. Den kalles på norsk alpetorskemunn.

Det siste innslaget denne kvelden var et kombinert lysbilde- og lyd-båndforedrag som var sendt til oss fra Harry Andersson i Kungälv i Sverige. Han tok oss med på en botanisk reise til Nord-Norge, til Tana, Sør-Varanger og Bugøynes, til Grense Jakobselv, videre til

nordsiden av Varangerfjorden og Berlevåg, til Porsangerfjorden, Alta, Kautokeino og Masi.

Det var en utrolig blomsterrik reise som sikkert kunne få mange til å ville ta turen til dette området av vårt land. Det bør nevnes en del av de artene vi fikk se, for det var mange og for oss ukjente arter som vi bare har sett i floraen.

Vi fikk se bl.a. lukttelg (*Dryopteris fragrans*), finnmarksfrøstjerne (*Thalictrum rariflorum*), sibirturt (*Lactuca sibirica*), polarflokk (*Polemonium boreale*) som vokser på kirkegården i Bugøynes og bare her i Europa, russemjelt (*Oxytropis campestris* ssp. *sordida*), kransehesterumpe (*Hippuris tetraphylla*) i nærheten av havnen i Grense Jakobselv, sibirgrasløk (*Allium sibiricum*), lappflokk (*Polemonium acutiflorum*), smalnøkleblom (*Primula stricta*) og fjelltettegras (*Pinguicula alpina*), kalkkarve (*Arenaria pseudofrigida*), tuesilder (*Saxifraga groenlandica*), en korgplante som kunne mistenkes å være en mulig altaihaukskjegg (*Crepis multicaulis*) ved Meskelvens munning, herfra også ishavsstjerneblom (*Stellaria brassifolia*), eskimomure (*Potentilla egedii*), Tanatimian (*Thymus serpyllum* ssp. *tanaënsis*), Svalbardvalmue (*Papaver dahlianum*) som kan ha både hvite og gule kronblad, nyserot (*Veratrum album* ssp. *lobelianum*) vest for Berlevåg, hvitstarr (*Carex bicolor*), skredarve (*Arenaria norvegica*), grønnburkne (*Asplenium viride*), krypsivaks (*Scirpus pumilus*), overgsnelle (*Equisetum scirpoides*), russekjeks (*Conioselinum vaginatum*) og ved Masi *Oxytropis deflexa* ssp. *norvegica*, den etterhvert så berømte baikalmjelten eller Masi-mjelt som den også er blitt kalt. TBF retter en spesiell takk til Harry Andersson som på en så uvanlig måte tok oss med på tur i et så spesielt og botanisk rikt område av vårt land.

Liv S.

"Glimt fra Sørlandsfloraen" 14.2.85

Ca. 30 interesserte var møtt fram for å høre på Per Arvid Åsen fra Kristiansand Museum og se glimt fra Sørlandsfloraen. Som en artig innledning startet Åsen opp med litt historie omkring botanikernes innsats med floraen på Agder. En av banebryterne var presten Peder Claussen Friis som skrev en "norsk naturhistorie", og som det går utallige historier om. Så fulgte tyskeren Georg Christian Ceder. Han la særlig sin elsk på fjellfloraen og ble som direktør i botanisk hage i København initiativtaker til storverket "Flora Danica".

Otto Friedrich Müller skrev en fornøyeelig reisebeskrivelse

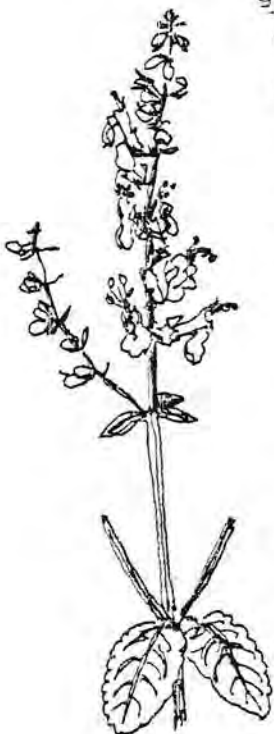
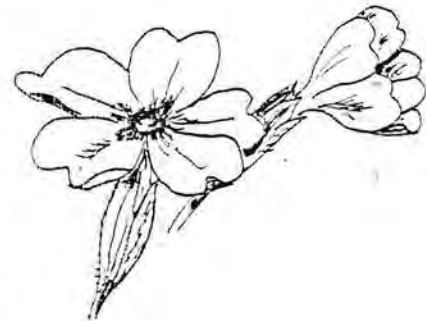

fra en tur gjennom "Øvre Tillemarken til Christianssand og tilbake". Den ble utgitt i 1778.

Lathias Mumsen Blytt kom første gang til Agder i 1826 etter sitt besøk i Langesundstrakten. Johannes Lid var en av vår egen tids store botaniske personligheter, og han var på Agder ved flere anledninger.

Så fulgte det bildeglimt fra Sørlandsfloraen hvor også dagens ivrig botaniserende sørlandinger dukket opp på skjermen. Åsen startet med vårfloraen, og hvit pestrot (*Petasites albus*) mente han fantes spontan ved Kristiansand i den såkalte Blokkedalen. Her var den beskrevet alt tidlig på 1800-tallet. Andre vårtegn som brakte litt langsel mot vår hos de fleste, var hestehov (*Tussilago farfara*), vårrublom (*Erophila verna*) i hvite tepper, legepestrot (*Petasites hybridus*) som i alle fall var innplantet, gullstjerne (*Gagea lutea*), lerkespore (*Corydalis intermedia*) og moskusurt (*Adoxa moschatellina*). For oss fra nedre deler av Grenland på møtet denne kvelden var det underlig å høre at maigull (*Chrysosplenium alternifolium*) for sørlandingene er en sjeldenhet. Primula-artene nøkleblom (*P. veris*) og kusymre (*P. vulgaris*) overlapper hverandre nedover Sørlandet, men kusymre fortsetter opp langs hele Vestlandet. Nøkleblom stopper opp med spredte lokaliteter på Kristiansandskanten. Å se en typisk fjellrepresentant 2 m over havets nivå er vi vant med ved reinroser (*Dryas octopetala*) på Langøya ved Langesund, med rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*) er i den anledning noe nytt.

Vi fikk fint demonstrert forskjellene på knollsoleie (*Ranunculus bulbosus*) og engsoleie (*Ranunculus acris*) med nedbøyde begerblad hos den første, og vi fikk glimt av en nyere kjenning fra siste års turer, vår-bendel (*Spergula morisonii*). Skjellrot (*Lathraea squamaria*) og vårmarihand (*Orchis mascula*) var også vårlige tegn vi gleder oss til på denne tiden av året. Den rare tindveden (*Hippophae rhamnoides*) får sørlandingene imidlertid ha for seg selv inntil videre. Vi fikk en sekvens med Sørlandets godbiter og spesialiteter som kongsbregne (*Osmonda regalis*) som også er funnet i Hardanger, sumpdylle (*Sonchus palustris*) som er funnet noen få steder ved Kristiansand, og graset sandskjegg (*Corynephorus canescens*) som i alle fall er vanlig på Lista.

Sørlandsasal (*Sprbus subsimilis*) og grenmarasal (*S. subpinnata*) er ting som hører til et svært vanskelig kompleks, noe også spissiv (*Juncus acutiflorus*) må gjøre siden det er funnet flere feilbestemte eksemplarer ved muséet i Oslo.

Fjellplanter som blir kystplanter på Sørlandet er fjellmarikåpe (*Alchemilla alpina*), rosenrot (*Sedum rosea*) og fjelltjæreblom (*Vesicaria alpina*). Typisk for kysten her er imidlertid eføy (*Hedera helix*) som sjelden får modne bær en gang utpå våren, og kristtorn (*Ilex aquifolium*) hvor fuglene er viktige frøspredere. En av våre mest typiske Agder-planter er firtann (*Teucrium scorodonia*) som finnes ganske vanlig på Agderkysten, og som bare såvidt stikker inn i Rogaland.

Frodige våtmarker er sjeldent på Agder, men vi fikk bilder fra Lista med selsnepe (*Ccuta virosa*) og strandkvann (*Angelica archangelica* subsp. *litoralis*). Hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*), en gammel kjenning fra Öland, finnes på Sørlandet. Øverst i eikeliene, over skogfrytlebeltet (*Luzula sylvestris*) og blant liljekonvall (*Convallaria majalis*) står de, noen få i flokk. Fuglereir (*Neottia nidus-avis*) er en ennå mer spennende art der i gården.

Så fikk vi en sekvens med edelløvskog og sørbergslokaliteter. Åsens råd var å sørre folk etter alm, for da dukket de gjerne opp i flokk og følge, godbitene: Junkerbregne (*Polystichum braunii*), breiflangre (*Epipactis helleborine*), firblad (*Paris quadrifolia*) og alle de andre.

Så dro vi til fjells. Kalkholdig skifer fantes bare som fortsettelse av Hardangervidda et lite stykke nedover i Agder. På veien oppover passerte vi i bilder furuskog og vann med myrer. Men Agderfjella er skrinne og bare en og annen sørbergslokalitet redder inntrykket.

Tyrihjelms (*Aconitum septentrionale*) stopper langt opp og kvann (*Angelica archangelica* subsp. *archangelica*) finnes bare i Bykle. Bergfrua (*Saxifraga cotyledon*) derimot, finnes her og der. En tur i Fånefjell var å anbefale. Typiske godjordsplanter til fjells er taggbregne (*Polystichum lonchitis*) og fjellsmelle (*Equisetum variegatum*), mens bregna hestespreng (*Cryptogamma crispus*) dominerer.

Dvergjamne (*Selaginella selaginoides*) er ikke funnet på Agderkysten på mange år, men den finnes her og der i fjellet. Nøkkerosene var representert ved en liten sak som måtte være soleienøkkerose (*Mu-*

phar pumila).

Vi fikk ellers med oss Agders tredje pestrot, fjellpestrot (*P. frigidus*), turt (*Lactuca alpina*) og jåblom (*Parnassia palustris*) før Åsen avsluttet med den forunderlige og fint burgunderrøde søterota (*Gentiana purpurea*) som han kunne fortelle også fantes i en gulblomstret form i grensetraktene mot Telemark.

Åsen hadde også med seg en eske med godbiter fra muséets herbariesamlinger. Her kan nevnes agderstarr (*Carex divulsa*), trådbregne (*Pilularia globulifera*) og hjortetunge (*Phyllitis scolopendrium*). Han hadde også med seg mange arter av preparerte alger, et tema som egentlig er hans spesialfelt. Tilhørerne fikk også i den anledning en innføring i hvordan denne delen av herbariet bygges opp.

Det ble en rett så trivelig opplevelse med bildevandringen gjennom Agders flora. Den er spennende og forunderlig.

Roger H.

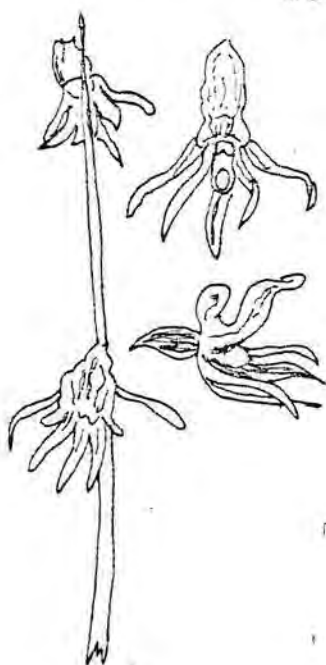
"Orkidéer og andre skjønnerheter i Telemark" 14.2.85

Ca. 25 var møtt fram på Sagavoll Folkehøyskole på Gvarv for å se glimt fra Telemarksfloraen ved Roger Halvorsen. Her ble det vist bilder av samtlige av Telemarks orkidéer hvor det kan nevnes fluebloomst (*Ophrys insectifera*), marisko (*Cypripedium calceolus*), honningblomst (*Herminium monorchis*), huldreblomst (*Epipogium aphyllum*) og hvit skogfrue (*Cephalanthera longifolia*). De to siste er store sjeldenheter i fylket vårt. Huldreblomst er funnet to ganger, mens hvit skogfrue ble funnet for første gang i fjor i et antall av 12 eksemplarer. Orkidéene er ellers en plantefamilie med stor variasjon fra den vesle og uanseelige småtve-

blad (*Listera cordata*) til den storvokste og prangende marisko.

Billedkavalkaden gikk fra den tidlige vår til seine høsten, og det er et stort og imponerende utvalg av arter vårt fylkes flora kan oppvise. Her finnes reine telemarkinger som buskvikke (*Coronilla emerus*) og vadderot (*Phyteuma spicata*), og her finnes reinrosa (*Dryas octopetala*) som er internasjonalt kjent for sine forekomster i havnivå ved Langesund.

Vårfloraen ved kysten er rik med blåveis (*Hepatica nobilis*) og hvitveis (*Anemone nemorosa*) i store mengder

etterfulgt av bugnende enger fylt av marianskleblom (*Primula veris*) og nyresildre (*Saxifraga granulata*). Fjellfloraen er ikke mindre rik, og kanskje er det først og fremst de små artene som utmerker seg her. Det kan nevnes bergveronika (*Veronica fruticans*), grønnkurle (*Coeloglossum viride*) og snøsøte (*Gentiana nivalis*). Inntrykk gjør også den vesle moselyngens (*Cassiope hypnoides*) små hvite klokker. Kanskje er det likevel den høyreiste søterota (*Gentiana purpurea*) som ofte tar prisen med sine vakre burgunderrøde opprette kroner. Joda, Telemarks flora kan konkurrere i kvalitet og innhold med hvilket som helst område i landet vårt.

Roger H.

"Mandelblom, kattfot og blå viol" 13.3.85

For tredje gang kom TBF med tilbud om poesi og blomster i Taubsk forening. "Dullviva, mandelblom, kattfot og blå viol" ble programmet kalt, og stedet var denne gangen "Legaten" i Kragerø. Ca. 35 mennesker var møtt fram for å høre nærmere om Evert Taubes blomstermotiver i visene sine og for å høre på visesang. Jørn-Erik Bjørndalen sto for lysbilder og foredrag, og han ble godt assistert av Ivar Skifjelds tolkninger av uforlignelige perler fra Taubes rike. Det startet med viser ved Skifjeld, og stemningen var god da Bjørndalen fortsatte med bilder og småhistorier fra Taubes liv. Han startet med Taubes barndom i Bohuslän og tok oss med på en ferd langs kysten der. Vi var innom alle de kjente stedene fra viseverdenen. Innimellom vartet han opp med bruddstykker fra diktningen, vers som var de rare botaniske beskrivelsene. Så dro vi i østerled til Stockholm og Roslagen, og igjen ble det historier og bilder fra kjente steder langs Taubes visevei. Kjente navn som Baggesfjärden og Sjösalä dukket opp, og Taubes poesi ble stadig sitert. Etter Jørn-Erik Bjørndalens lysbildefordrag tok Ivar Skifjeld over igjen, og fra hans strenger og stemme fikk vi den ene visa etter den andre. Det var både kjente og mer ukjente, fortellende ballader og vakre poetiske stemningsviser fra forskjellige perioder av Taubes liv.

Det var lagt opp til allsang her og der, men de fleste hadde visst nok med å trives i et lag som så ut til å sette pris på det som ble budt fram av taubsk stemning.

Roger H.

"Svalbards natur" 14.3.85

Vårt siste innemøte denne våren brakte sammen 34 deltagere som kom for å høre på Magnar Morderhaug som til daglig arbeider som naturverninspektør for Sør-Morge og som har sitt arbeidsted i Tønsberg. Han tok for seg Svalbards natur som er et spennende og for oss til dels ukjent emne.

Det hele startet med en tur over Barentshavet med båt fra Tromsø. I dag er det blitt mye mer lettvtint å ta seg til Svalbard med fly, og hurtigruten dit er innstilt. Det virker nesten for lettvtint å nå dette sårbare naturområdet som kan sies å ligge på grensen av livets mulighet store deler av året. Morderhaug har tilbrakt 9 somre her oppe, og i årene 1967 - 1972 arbeidet han som den første biolog for Polarinstittuttet. Hans oppgaver omfattet bl.a. arbeidet med fugl, rein, isbjørn og hvalross på øygruppa.

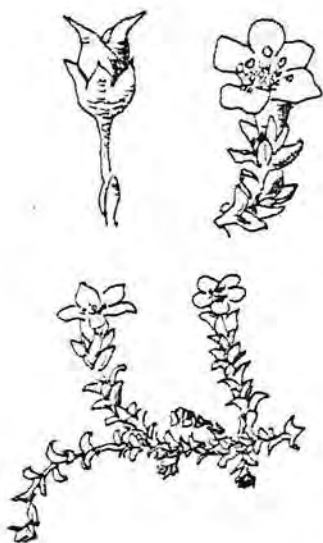
Han er, som han selv sier det, ingen ekspert på planter. Derfor ble heller ikke disse som kom til å stå sentralt i foredraget hans.

I stedet fikk vi et variert og interessant bilde av denne villmarken, en allsidig informasjon om landskapet, om fugler og pattedyrene, om historien og menneskenes inngripen før og nå og om å være turist på Svalbard i våre dager.

Hav, isbreer og fjell er det første inntrykket man får av øygruppa, og likevel blir de fleste som kommer hit helt fortapt ved første møte. Bare noen ganske få vender aldri tilbake. En blir vel fascinert av de store og uberørte områdene, av det spennende dyrelivet og framfor alt av lyset og lysvirkningen.

De mange fuglefjellene kan man se på lang avstand p.g.a. den grønne skrenten nedenfor. Her kan man studere det fine samspillet mellom planter og dyr, sjø og land. Vi

fikk se en koloni av polarlomvi. Denne arten gjenkjennes lett på den hvite streken ved nebbet. Plankton og fisk hentes opp fra sjøen, og avfall og ekskrementer fra fuglene er den beste gjødsel for plantene nedenfor. Det kan bli en hel og fin eng med skjærbuksurt (*Cochlearia officinalis*).

Et annet men mye mindre økosystem finner man i de varme kildene. De holder en temperatur på ca. 24-25 C^o, og de har en helt spesiell algeflora.

Litt mer botanikk ble det også. Svalbardvalmuen (Papaver dahlianum) blomstrer tidlig på året og vokser opp gjennom snøen med sin hårede stengel. Vi fikk også se en stor flate dekket av rødsildre (Saxifraga oppositifolia) med sine nydelige rødfarge med hav, is og fjell i bakgrunnen. Reinrose fikk stå som symbolet på at all vegetasjon i Arktisk er lavvokst på grunn av det barske klimaet. På Svalbard er det få arter av fugl, men de finnes i stort individantall. 95 % av alle utgjøres av 4 arter: krykkje, lomvi, havhest og alkekonge. Krykkja trekker over til Grønland vinterstid og

ikke sørover. Om sommeren får de bare en unge, noe som er helt vanlig blant fugler her i nord.

Ismåken holder til på Svalbard hele året igjennom. De hekker i små kolonier på nunatakkene inne i landet, og må hente maten i fra sjøen.

Erfuglen har ikke hatt det lett før i tida.

Dun og egg har vært samlet av menneskene, eller bedre sagt: mennesket har hensynsløst plyndret disse fuglenes reir. I dag tar populasjonene seg opp igjen i de opprettede naturreservatene. De hekker meget tett sammen flere steder, gjerne et par på kvadratmeteren.

Rødnebbterne hekker også på Svalbard. Ungene kommer veldig fort på vingene. De har lang vei foran seg. De skal helt ned til den sørlige halvkula til et nytt område med midnattssol.

Det høres helt fantastisk ut. Den store motsetningen til denne arten er svalbardrypa som ikke forflytter seg i det hele tatt. Det gjelder å bevege seg minst mulig for å spare på energien. Man kan virkelig spørre seg om hva de lever av om vinteren. Selv blir de mat for polarreven.

En annen spennende dyreart er svalbardreinen, det merkelige tettvokste dyret som vel har levd her i nord lenge før menneskene. Hele sommeren igjennom spiser og sover reinen stort sett. De spiser årsproduksjonen av vegetasjonen, d.v.s. de grønne plantene, mens laven får stå. Derfor blir det ikke overbeiting som på Hardangervidda. Kalvingen foregår akkurat når en ny vekstsesong starter. 6-7 mndr. etterpå er de nesten lik de voksne. Det går utrolig fort. Om høsten finner parringen sted, og dermed går mye av energien tapt hos de voksne dyra. Om vinteren, sier man, spiser de småstein. Svalbardreinen ble fredet i 1925. Da var den nesten utryddet. Men-

nesket hadde vært dens fiende opp gjennom årene. I dag lever det bortimot 10.000 svalbardrein på øygruppa.

At Svalbard fremdeles er en villmark, fikk vi demonstrert ved hjelp av isbjørnen som i dag er totalfredet.

En fredelig skapning er ringselen ute på fjordisen, men den blir ofte mat for isbjørnen.

Vi fikk innblikk i den tragedien som har rammet hvalrossen. Et bilde med skjelettrestene av en uendelighet av dyr på en av de gamle slakteplassene fra 1600-tallet var et uhyggelig syn. Bare støttenene var tatt siden dette var det som var viktig. I 1952 ble arten totalfredet, og da var det bare noen få dyr igjen. I 60- og 70-åra ble hvalrossen observert oftere og oftere, og nå kan man være heldig og møte flokker på 300-400 dyr eller mer. Skaden vi har påført naturen kan kanskje bli reparert. Vi har i alle fall et håp om det.

Menneskenes historie på Svalbard ble også berørt med bilder. Da W. Barents i 1596 kom til Bjørnøya, begynte den hollandske epoken. Så fulgte den russiske. En kan fremdeles se de gamle korsene som russerne satte opp. Både disse og gamle hustufter er en del av kulturarven, men litt etter litt forsvinner de helt. Overvintringshyttene til de gamle fangstfolka står fremdeles her og der, men man kan undre seg hvor lenge. De er jo også en del av vår kultur i dette landet.

Longyarbyen er en privat by, eid av Store Norske med kai og båter og nå også flyplass. Her finnes moderne boliger som seg høver et moderne samfunn. Vi fikk glimt av sysselmannsboligen, kirken og feiringen av 17. mai. Ny-Ålesund er et lite men meget trivelig sted med forskning og mange andre aktiviteter. Et gammelt lokomotiv står her som et kulturminne fra den tiden man hentet kull ut av fjellet. En av utpostene er Hopen radio med værvarsling. Der holder 4 personer til hele året igjennom. I dette området finnes det mye isbjørn, og det er ikke helt ufarlig å bevege seg utendørs. Før i tida tjente folk på stasjonen noen ekstrapenger på salg av isbjørnskin, men i dag blir det kun statens lønning å leve av. Barentsburg er et russisk samfunn på Svalbard. Her finnes barnehage, drivhus med fullt av agurker og løk og selv et grisehus med levende griser finnes her.

Et voksende problem utgjør i dag turismen på Svalbard. Inntil for få år tilbake var turen til Svalbard avhengig av hurtigruta, og det var en reise som var en flott opplevelse for alle ombord.

I dag anløper store cruiseskip med ca. 12.000 turister fordelt på ca. 15 anløp hvert år. I tillegg finner fler og fler veien dit med fly, og turistene farer ikke alltid fram som det høver seg i en villmark som denne.

Været ble også berørt. Det er ikke alltid fint vær på Svalbard. Tåke og kulde er ikke uvanlig selv på sommeren. Værskiftet kan komme brått og gjøre det vanskelig for dem som bor der. Men tross alt liker mange seg her, og noen blir igjen.

Magnar Norderhaug ga oss et lite glimt av Svalbard med bildene sine. Det var et fint og mektig inntrykk av denne villmarken som er en meget verdifull naturressurs. Det er jo en ressurs som det stadig blir mindre av i vår verden.

Det ble sedvanlig kaffe-og kakeservering, og diskusjonen gikk omkring flere emner som berører Svalbard.

Liv S.

"Blåveisblomstringsturen 1985"

Blåveisblomstringsturen ble avlyst p.g.a. meget sein vår og dårlig vær. Denne dagen falt det snø flere steder i distriktet som det også hadde gjort andre dager like før. Dette førte til at så få møtte opp at en i regnet dro hjem hver til sitt igjen.

"Askelsåsen" 14.5.85

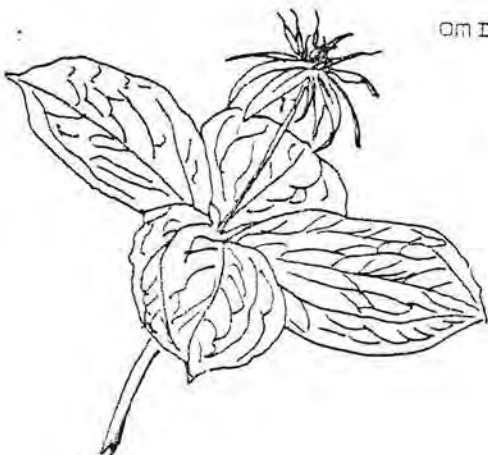
Området vi besøkte denne kvelden i mai, ligger mellom Gjerpensdalen og Skifjell. Vi beveget oss mot toppen av en liten åsrygg og gledet oss over vårfloraen. Vårpengeurt (*Thlaspi alpestre*) og hvitveis (*Anemone nemorosa*) sto i full blomst. Blomstene på selja (*Salix caprea*) viste seg å ha en herlig honningduft. Vårkål (*Ranunculus ficaria*) og den første stemorsblomsten (*Viola tricolor*) ble funnet. Vi så også vårrublom (*Erophila verna*), gullstjerne (*Gagea lutea*), moskusurt (*Adoxa moschatellina*) og ask (*Fraxinus excelsior*) i blomst.

Det var en varm kveld med sommerluft og fuglesang, fin utsikt fra toppen og en fredelig stemning. Rundt rasteplassen vår vokste vanlig lerkespore (*Corydalis intermedia*) allerede med frukter, nøkleblom (*Primula veris*), den bare såvidt framme, takløk (*Sempervivum tectorum*), bergmynte (*Oregano vulgaris*) og flekkgriseøre (*Hypochoeris maculata*). Kvitmaure (*Galium boreale*), smalkjempe (*Plantago media*) og skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*) ble også gjenkjent. Videre ble det sett vårerteknapp (*Lathyrus vernus*), nyresoleie (*Ranunculus auricomus*), vinterkarse (*Barbarea vulgaris*) og hårfrytle (*Luzula pilosa*).

Etter matrast fortsatte vi nedover mot et fuktig område med ei myr i enden.

Nede i sumpen fantes det ennå noen snøklatter så seint på året, og like ved sto maigull (*Chrysosplenium alterniflorum*) og et stort nydelig eksemplar av tysbast i blomst.

På myra med furu og mye vann langs kanten fant vi og smakte på tranebær (*Oxycoccus quadripetalus*). Bæra har en fin

smak nå etter at de har vært utsatt for vinterfrosten.

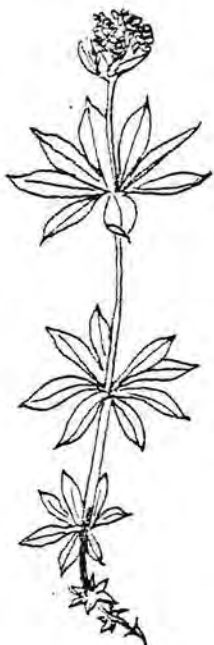
Moe lenger borte ved bekken lyste gule soleiehover (*Caltha palustris*) mot oss, og i granskogen var det igjen mye blåveis (*Hepatica nobilis*), både blå og hvite eksemplarer. Her fantes også blad av nikkevintergrønn (*Orthilia secunda*) og andre vintergrønner (*Pyrola* sp.), linnea (*Linnaea borealis*), blåbær (*Vaccinium mytilus*) og tyttebær (*Vaccinium vitis-idaea*). I et nytt sumpområde måtte vi gå over snørester igjen, og vi fortsatte så videre langs etter en bratt skråning med den blåeste blåveisen vi har sett. Her sto også skogstorkenebb, fingerstarr (*Carex digitata*), sisselrot (*Polypodium vulgare*), svartburkne (*Asplenium trichomanes*), gaukesyre (*Oxalis acetosella*) og jordbær (*Fragaria vesca*).

Det ble mer og mer ulendt terreng med mer blåveis, blad av krattfiol (*Viola mirabilis*), firblad (*Paris quadrifolia*) og mye lerkespore.

Vel tilbake på veien var klokka blitt så mye at vi måtte avslutte denne vårkvelden. Enda en gang har vi fått oppleve våren som den blomsterrike og fargeglade årstiden den er.

Liv S.

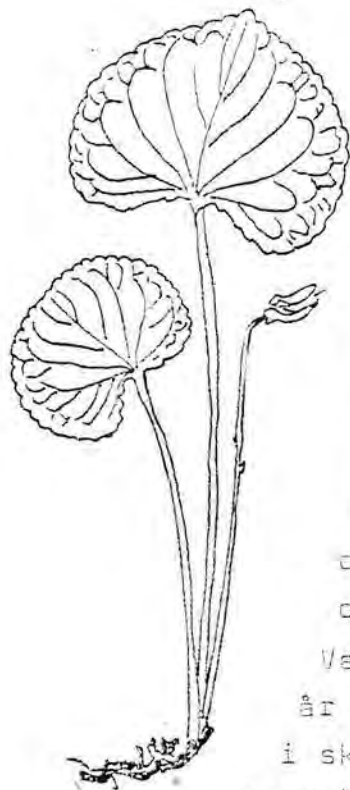
"Kjørholt" 22.5.85

Denne turen ble avviklet i traktene ved Kjørholt ved Heistad i Porsgrunn. Denne kvelden var det også med en del medlemmer fra foreningen "Helse og helhet", og siden mange av våre medlemmer også møtte opp i det fine været, ble deltagerantallet svært høyt med 60 - 65 stykker.

Følget gikk inn ved Kjørholt gruver og videre inn mot Hitrebekk. I lia ved veien like ved gruveinngangen fikk vi eksempler på kambrosilurens rike artsutvalg. Her sto det tett med vårmarihånd (*Orchis mascula*), akeleie (*Aquilegia vulgaris*) og krattfiol (*Viola mirabilis*). Videre langs veien så stoppet vi ved et fuktig sig med bl.a. bekkeveronika (*Veronica beccabunga*), mjødurt (*Filipendula ulmaria*) og bekkekarse (*Cardamine amara*). Vi kom forbi gårdene lengst vest på Kjørholt, og mange steder dukket det opp felt med godt utviklet vårflora med tepper av liljekonvall (*Convallaria majalis*), blåveis (*Hepatica nobilis*), tannrot (*Dentaria bulbifera*) og andre. Overalt vokste tuer av bergmynte (*Origanum vulgare*), og hist og

her kjente vi igjen lukten av bakkemynte (*Satureja acinos*) og kransmynte (*S. vulgaris*). Skogen på kambrosiluren har på våren og forsommeren et svært rikt utvalg av arter. Vi kan nevne større trær av barlind (*Taxus baccata*), grenmar- og norsk asal (*Sorbus subpinnata* og *norvegica*), myske (*Galium odoratum*), skogsvingel (*Festuca altissima*), nøkleblomst (*Primula veris*) og storkonvall (*Polygonatum multiflorum*). Dette ble funnet flere steder.

På "Prekestolen" med praktig utsikt over Frierfjorden og industriallegg på Gamblesida nøt vi nista i det flotte været.

Veien gikk så over mot det såkalte "Låvejordet" som i år var oppdyrket. Vi fulgte derfor kanten, delvis inne i skogen, og fant da to steder skjellrot (*Lathraea squamaria*). Vi fulgte så veien tilbake til Kjørholt og gjorde en sving inn til det gamle kalksteinsbruddet. Langs en ny traktorvei kom vi over en fin bestand av vårerteknapp i blomst (*Lathyrus vernus*). Blant dem sto også noen eksemplarer av en form i vakkert rosa. Ned på flatene i bruddet i lav og glissen buskvegetasjon fant vi så en hel del flueblomst (*Ophrys insectifera*) og rødflangre (*Epipactis atrorubens*) i knopp før vi dro tilbake til bilene.

Roger H.

"Fugløya" 4.6.85

32 deltagere møtte opp i Helgeroa denne kvelden for å bli med på øytur. Fugløya i Brunlanes, like vest for Helgeroa, var målet. Øya hører til det kambrosilurske systemet, og floraen bærer tydelig preg av dette.

Fra brygga på Fugløya gikk vi sørover og observerte underveis stakekarse (*Barbarea stricta*), brunrot (*Schrophularia nodosa*), strandløk (*Allium vienale*), lodnebregne (*Woodsia ilvensis*, broddbergknapp (*Sedum rupestre*) og vårmarihand (*Orchis mascula*).

I stranda inn mot Mølen fant vi store forekomster av strandkål

(*Cramba maritima*), og i skogsnarene innafør vokste mye vårmarihand, flere i rosa og i hvitt. Vi så også mye dvergmispel (*Cotoneaster integerrimus*), tårnurt (*Turritis glabra*), bakkestarr (*Carex ericetorum*) og dunhavre (*Arrhenatherum pubescens*).

Stjernetistel (*Carlina vulgaris*) vokste på de tørre bakkenene rundt skogholta sammen med fjellrapp (*Poa alpina*) og flekkgriseøre (*Hypochoeris maculata*).

Rasten med kaffe og niste forstyrret et par måkefamilier. På sørenden ligger ei fin eng som stopper mot rullesteinene lengst i sør. Den var kranset av restene med blomstrende slåpetorn (*Prunus spinosa*). På enga var blodstorkenebb (*Geranium sanguineum*) kommet i blomst, og vi traff også en ny art for mange: krattssoleie (*Ranunculus polyanthemus*).

Ferden gikk videre mot Fugløyveggen, den bratte skrenten ut mot Langesundsbukta. Her fantes mye blodstorkenebb og mer krattssoleie. På toppen av skrenten vokste en fin bestand av muserumpe (*Myosurus minimus*). Mer stakekarse var det her også, og på de tørre stedene lyste bakkemynte (*Satureja acinos*) og i sprekkene murburkne (*Asplenium ruta-muraria*).

I et fuktig sig ned mot festningsvollene sto myrhatt (*Comarum palustre*) i lag med sennegras (*Carex vesicaria*). En busk av begerhagtorn (*Crataegus curvisepala*) ble observert, og oppe på vollene kom Øyvind Skauli med fingerlerkespore (*Corydalis pumila*) som var funnet lenger nede.

Kvelden gikk fort i det fine været, og båten kom til tida, så det var bare å gi seg i vei.

Roger H.

"Hagekveld hos Narvestad" 13.6.85

Hagebesøket hos Hjørdis Narvestad denne torsdagkvelden samlet samlet rundt 35 deltagere. Det ble en av årets hyggeligste kvelder med blomster, tid for hyggeprat og nydelig servering i trivelige omgivelser.

Vi møtte opp ved båthavna på Nystrand og ruslet over strandengene bort til nagen som består av en prektig eiendom ned til vannet. Her finnes både bær-, frukt- og grønnskashage, en stor dam med frodig vegetasjon og naturskjønne urørte knatter og skråninger innimellom. Hjørdis har så over dette med rund hånd strødd blomsterbed,

rikholdige og frodige som en bare kan ønske det.

I stranda observerte vi mengder av den hvite formen av valurt (*Symphytum officinalis*), strandsvingel (*Festuca arundinacea*), katterhale (*Lythrum salicaria*) og andre mer vanlige strandarter. Her sto også begynnende strandsteinkløver (*Melilotus altiissima*).

I hagen til Hjørdis Narvestad finnes et stort utvalg av stauder og hjembrakte planter fra fjern og nær. Her la vi merke til prektige vaid (*Isatis tinctoria*), en fargeplante som visstnok skal ha gitt den opprinnelige blåfargen til det svenske flagget. Her sto staslige ormehoder (*Echium vulgare*) og juleroser (*Helleborus niger*). Gamle velluktende roser rammet inn verandaen. Bakken sto full av blodstorkenebb (*Geranium sanguineum*). Av det vesle som var igjen av ugras la vi merke til **vortemelk** (*Euphorbia* sp.) og orientveronika (*Veronica persica*). Inntrykkene ble mange, og etter kaffen og kakene gikk praten livlig utenfor rundt bekanter og busker. Vi koste oss riktig godt i hverandres selskap, og mange vil nok huske kvelden som noe vi bør gjenta. En riktig hjertelig takk til Hjørdis Narvestad som stelte i stand en kveld hvor vi hadde tid til hverandre.

Roger 4.

"Kil-tur" 16.6.85

Denne søndagen ble vi mottatt av familien Jensen i Kil for å se hva Kilområdet vest for Kragerø hadde å by på. Jensens eiendom ligger på en gammel ballasthaug innerst i Kilsfjorden, og med på turen var også professor Tore Muren fra Bergen for å se på området. Det viste seg at på stedet fantes det fortsatt en gammel forekomst av opiumsvalmue (*Papaver somniferum*) intakt, muligens landets eneste av ballastkarakter. Her sto også små planter av noe som siden viste seg å være dagfiol (*Hesperis matronalis*). I skogen ovenfor Kil, på østsiden av bebyggelsen, vokste det stedvis tette bestander av buskvikke (*Coronilla emerus*). Oppe i lia fant vi også bl.a. sanikel (*Sanicula europaea*) og en liten bestand av skogmarianne (*Tantylorniza fuchsii*). Området huser

også svarterteknapp (*Lathyrus nigra*), og da det ble nevnt at året før var det funnet en storvokst erteplante med lyst gule blomster, er det også mulig at det kan være ertevikke (*Vicia pisiformis*) som er kjent fra områdene på andre sida av fjorden.

Hoveddelen av flokken dro nå med båt ut til Grønåsen noe lenger ute i fjorden. Det var flott vær, men beholdningen botanisk sett ble ikke så stor. Bl.a. ble det funnet mye mer buskvikke, som i traktene rundt Kilsfjorden finnes i noen av de tetteste bestandene her i landet. Den er jo som kjent ren telemarking. Det

ble også funnet sørlandsvikke (*Vicia cassubica*)

og en raritet som hybriden mellom humleblom og

kratthumleblom (*Geum rivale* x *urbanum*). Noen av

selskapet reiste hjem herfra, mens andre dro over til Brattøy uten at det brakte noe spesielt for dagen.

Tore Nuren og undertegnede dro til Kragerø i stedet for å reise ut i Kilsfjorden, og det ble gjort en del gode funn her.

Tore Nuren viste fram en lokalitet av brokkurt (*Herniaria glabra*) ved Hestøya badeplass på første stoppen.

Siden ble det funnet veihaukskjegg (*Crepis biennis*), takhaukskjegg (*Bromus tectorum*) og sandfaks (*B. sterilis*) ved Bratten. I Tallakshavn ble det funnet mer sandfaks

foruten kronvikke (*Coronilla varia*) og askerstorkenebb (*Geranium pyrenaicum*). Ved Rørvik sto

tunbendel (*Spergularia rubra*), knollsoleie (*Ranunculus bulbosus*) og best av alt bendelløk (*Allium scorodoprasum*) på sitt andre kjente voksested i Telemark.

Lengst i vest der veien slutter, fant vi ennå flere og rikere forekomster av buskvikke. Et besøk i byen brakte for dagen bl.a. orientveronika (*Veronica persica*) og stivgaukesyre (*Oxalis europaea*) som Nuren hadde sett her før.

Roger H.

"Gateugras i Brevik" 18 og 21.6.85

I samarbeid med "Sommer i Brevik" avviklet TBF to gatevandringar på Øya i Brevik for å se på gamle ballastplanter. Det ble ruslinger i meget spesielt og trivelig miljø, og praten gikk lystig om gamle Brevik. På dagsorden sto selvfølgelig seilskutene og det bidrag de har brakt inn i norsk flora, ballastplantene.

Det finnes fortsatt et rikt utvalg av ballastplanter i Brevik. De representerer hva en kan kalle "blomstrende og levende kulturminner", og det ser ut til at de fortsatt har godt fotfeste omkring den gamle skipperhusbebyggelsen her. Det ble funnet ting som byvortemelk (*Euphorbia peplus*) og stivgaukesyre (*Oxalis europaea*). Den første er et av de virkelige ballastfloristiske adelsmerkene langs kysten vår og er relativt vanlig i hagebedene på Øya. Andre ting som ble funnet var russekål (*Bunias orientalis*), som blir et alt mer vanlig ugras hos oss, og apotekerkattost (*Malva sylvestris*) som ikke flytter seg langt utenfor sine landingsplasser i byene på kysten vår. Ormhode (*Echium vulgare*) er derimot en plante som finner fotfeste på tørre bakker både her og der. Det er funnet også mange andre arter i Brevik, så det er all grunn til å holde øye med ballastfloraen her i åra framover.

Roger H.

"Setervoller i Luksefjell" 22.6.85

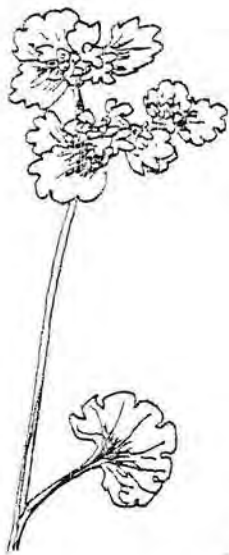
Det var ikke det helt store frammøte ved Luksefjell kapell klokka ti denne morgenen, og bare sju av foreningens mange medlemmer ble med på turen.

Vi bilte til Åmot og tok herfra bomveien opp til Eiangen forbi Sommerset og Grantjern.

Bilene ble parkert på plassen ved vannet, og vi gikk østover gjennom blåbærgranskog med mye kvitlyng (*Andromeda polifolia*), skogstjerne (*Trientalis europaea*) og skrubbar (*Cornus suecica*). Etter en liten stund kom vi på en fin sti.

Denne fulgte vi rundt vannet og bort til setervollen vis-a-vis parkeringsplassen vår.

Øvergangen fra grunnfjell til kambrosilur kunne man ikke unngå å legge merke til. Tempoet ble nesten lik null, d.v.s. antok karakter av botanikertempo, p.g.a. den frodige og rike vegetasjonen. Vi så blåveisblader (*Hepatica nobilis*), hvitveis (*Anemone nemorosa*), vendelrot (*Valeriana sambucifolia*), turt (*Lactuca alpina*), kvitsoleie (*Ranunculus platanifolius*), tyrinhjelm (*Aconitum septentrionale*), noen få eksemplarer av grønnkurle (*Doelogglossum viride*), mye maigull (*Chrososplenium alternifolium*), myrhatt (*Comarum palustre*) og, som den største overraskelsen denne dagen, pestrot (*Petasites* sp.) ved en bekk. Da vi gikk bortover til seterhusa, så vi store og fine eksemplarer av tannrot (*Dentaria bulbifera*).

Vi botaniserte i området rundt Eiangensetra uten at noe spesielt ble sett, men vi gledet oss over store flater dekket med stemorsblomst (*Viola tricolor*), jonsokblom (*Melandrium rubrum*) og skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*) i nydelige farger. Søstermarinard (*Dactylorhiza sambucina*) ble ikke funnet slik vi håpet på, men kulturhistorisk og plantehistorisk er slike gamle setervoller meget interessante.

På tilbaketuren, - stort sett gikk vi den samme veien, ble småtveblad (*Listera cordata*), TBF's spesielle blomst, funnet. Et stort eksemplar av en orkidé uten blomst, skjønte vi etterhvert måtte være en stor grønnkurle. Halv fire var vi tilbake ved bilene våre igjen, og en glad og fornøyd liten gjeng forlot dette fine turområdet.

Liv S.

"Gjerstad-tur" 26.6.85

På tross av at ikke oppsatt turleder møtte, kom til slutt 6 deltagere seg avgårde til Gjerstad og gjennomførte turen i områdene på sørøstsiden av Gjerstadvann. Det ble botanisert i traktene rundt Kufjell og oppover mot Mo.

Av ting som ble funnet kan nevnes følgende arter: nattfiol (*Platanthera bifolia*), blåfjær (*Polygala vulgaris*), legeveronika (*Veronica officinalis*), hvitbladtistel (*Cirsium heterophyllum*), svarterteknapp (*Lathyrus niger*), en marihand som mest av alt liknet skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*), fleckmarihand (*D. maculata*), brudespore (*Gymnadenia conopsea*), stortveblad (*Listera ovata*), kranskonvall (*Polygonatum verticillata*), storkonvall (*P. multiflorum*), brunrot (*Schrophularia nodosa*), myrklegg (*Pedicularis* sp.) og tettegras (*Pinguicula vulgaris*).

Torbjørn S.

"Rogalandsekskursjonen" 8.-13.7.85

Foreningens sommerekskursjon gikk i år til Rogaland med turer rundt på Jæren og i Ryfylke.

Med på turen var Charlotte Bakke med sønnen Arild, Karl Sigurd og Petter Eriksen, Roger Halvorsen, Arne Helge Kristensen med vennine Anna Marie, Nina og Bjørn Lervik, Liv Sciemann, Aslaug og Øyvind Skauli, Lise Stokstad og Olav Svendsen. Noen dager var også Kjersti og Helga Halvorsen med, samt fra Rogalandsavdelingen også Inger Marie Paulsen, Lars Søyland og Per Olav Tveita.

De første ankom med nattoget på søndag morgen, mens de andre kom etterhvert utover dagen. Det varte ikke lenge før de første gjorde sine første botaniske oppdagelser i nærmiljøet. Størst inntrykk gjorde nok orki-

déene i dynetrauene innenfor sanddynene nord og sør for "Sjøbua", som ble vårt faste tilholdsted de første dagene framover.

Av arter som ble funnet på disse søndagsstreifene, kan nevnes breiflangre (*Epipactis helleborine*), strandmarihand (*Dactylorhiza purpurella*) og den såkalte "Jærmarihand", hybridene mellom flekk- og strandmarihand (*D. maculata* x *purpurella*). I kanten av gårdsplassen møtte oss også et par eksemplarer av hybridene mellom rød og hvit jonsokblom, *Melandrium rubra* x *album*.

Mandag 8 juli opprant med et aldeles strålende vær med full sol og stigende varme. Planen var å gå over områdene like nord og sør for "Sjøbua".

Langs veien inn på nordsida av "Sjøbua" konstaterte vi plantet lundalm (*Ulmus carpinifolia*). Innenfor dyneområdene møtte vi fine enger med englodnegras (*Holcus lanatus*), et mykloddent gras med fint rødmende topper. Her og der sto engmarihand (*Dactylorhiza incarnata*) ennå gjenkjennelig, mens breiflangre ikke liknet den vi er så vant med hjemmefra. Store grupper av marinøkler (*Botrychium lunaria*) vakte glede, og sandsiv (*Juncus balticus*) var et nytt bekjentskap for de fleste. Få meter fra et steingjerde støtte vi også på små forekomster av småmure (*Potentilla tabernaemontani*),

som er en art som er ganske sjelden i Norge. Jåblom (*Farnassia palustris*), nikkesmelle (*Silene nutans*), småengkall (*Rhinanthus minor*) og blåstarr (*Carex flacca*) var gamle kjente hjemmefra, mens kystfrøstjerne (*Thalictrum minus*), som også var sett ved gårdplassen ved "Sjøbua", nok var ny for flere. Her og der lyste rosa blomster av en storkenebb vi bestemte til å være lodnestorkenebb (*Geranium molle*).

I dynene dukket merkelig nok også tindved (*Hippophae rhamnoides*) opp i form av noen småbusker.

Like inntil sto også strandmarihender, en art vi etterhvert skulle få se mye av. Flekkmarihand (*Dactylorhiza maculata*) og engmarihand var det også mye av

Den lokale blåfjærarten syntes å være utelukkende heiblåfjær (*Polygala serpyllifolia*).

Blodstorkenebb (*Geranium sanguineum*) er en fin art, og vi fant den flere steder på Jæren, bl.a. i området rundt Brusand. Gjeldkarve (*Pimpinella saxifraga*) vartet opp med eksemplarer med røde kroner, noe også ryllik (*Achillea millefolium*) gjorde her og der. Landøya (*Senecio jacobea*) ble tydelig unngått på beitene.

I Kvalbeinskogen fant vi noe av de tetteste bestandene vi noen gang har sett av perlevintergrønn (*Pyrola minor*). I dens følge fant vi også nikkevintergrønn (*Ranischia secunda*) og Olavstake (*Moneses uniflora*). Også tettegras (*Pinguicula vulgaris*) hadde funnet veien inn i skogen som stedvis var meget tett.

Vi kom ut av skogen, og ned langs en bekk fant vi bl.a. tiggersolie (*Ranunculus sceleratus*), amerikamjølke (*Epilobium adenocaulon*) og kildegras (*Catabrosa aquatica*). Engene sto fulle av knopparve (*Sagina nodosa*), hvit- og gulmaure (*Galium boreale* og *verum*).

Nede på stranda fantes mengder av strandflatbelg (*Lathyrus maritimus*) og i bekkeosen og i sanda sto saftstjerneblom (*Stellaria crassifolia* var. *brevifolia*). Strandkryp (*Glaux maritima*), strandarve (*Honkennya peploides*), strandkjeks (*Ligusticum scoticum*) og strandkvann (*Angelica archangelica* subsp. *littoralis*) var også å se. Sanddynene var fint bygget opp av kraftige strandrug (*Elymus arenarius*), marehalm (*Ammophila arenaria*) og den noe spedere strandkveke (*Elytrigia juncea* subsp. *boreoatlantica*).

Vi ble også vist en fin eng som var besøkt dagen før av de som kom tidligere. Her fantes bl.a. strand-, eng- og "jærmarihand". Vi fortsatte så

sørover mot de store sandflatene innenfor dynene på Brusand. Ved bekkeosen fra Bjårvatn fant vi i stranda mye buestarr (*Carex maritima*). Av andre ting kan nevnes ryllsiv (*Juncus articulatus*), vill-lin (*Linum catharticum*), evjesoleie (*Ranunculus reptans*) og fjære- og myrsaulauk (*Triglochin maritimus* og *palustre*). Krypkevin (*Agrostis stolonifera*) vokste i lange krypende formasjoner utover grusbankene. Et nytt og artig bekjentskap for de fleste var pusleplanta evjebrodd (*Limosella aquatica*).

Det ble så rast i ei sanddyne med utsikt utover flatene og med sol og lerkesang over oss.

Vi fortsatte sørover mot brua over utløpet fra Bjårvatn og kom over mengder av strandmarihand samt en og annen "jærmarihand". Det ble også funnet mer småmure ved restene av et bål. Her ble det dessuten funnet noen eksemplarer av bakkesøte (*Gentianella campestris*) hvorav noen av den uvanlige albinoformen. De første nattfiolene (*Platanthera bifolia*) ble også sett, samt en del flekkmarihand. Kystmyrklegg (*Pedicularis sylvatica*) sto her også. En sandåker som nærmest så oppgitt ut, sto

full av smånesle (*Urtica urens*). Den har virkelig fortjent navnet sitt, eiternesle. I vannet var det fullt med botnegras (*Lobelia dortmanna*). Her fantes også vassgro (*Alisma plantago-aquatica*) i større utgaver enn tidligere på dagen. Flotgras (*Sparganium angustifolium*) og småtjønna (Potamogeton pusillus) vokste også ute i vannet. På strandbredden var det fire nye pusleplanter å se: krossevjeblom (*Elatine hydropiper*), sylblad (*Subularia aquatica*), tjønngras (*Litorella uniflora*) og nålesivaks (*Scirpus acicularis*), nye bekjentskaper for mange av deltagerne. Ellers fant vi her sverdliljer (*Iris pseudacorus*) og gulldusk (*Lysimachia thyrsoflora*).

På andre siden av brua ble det demonstrert to nye pusleplanter: pusleblomst (*Centunculus minimus*) og den bittelille firlingen (*Crassula aquatica*). Det er vanskelig å forstå at denne arten hører til samme familie som alle våre bergknapparter (*Sedum* sp.).

Mens noen hentet bilene ved Sjøbua for videre ferd til Dgna og Haver, gjorde de gjenværende dagens funn: et eksemplar av den vakre strandtistelen (*Eryngium maritimum*). Den sto på en grusrygg hvor mengder av blåmun-

ke (*Jasione montana*) rådde grunnen. Det ble også funnet vestlandsvikke (*Vicia orobus*) som ny for turen. Den vokste bl.a. i jernbaneskråningen innenfor. Turen gikk så til Haver og Sirevåg hvor et stort eksemplar av krokhal (*Anchusa arvensis*) ble sett i veikanten. Målet her var jærtistel (*Serratula tinctoria*). Hele flokken ruslet i vakkert område på sørsida av Sirevåg, men resultatet ble ingen jærtistel. Det ble funnet mye annet fint. Geitskjegg (*Tragopogon pratensis*) sto i enga, og på toppen av noen graskledte koller støtte vi på en pen bestand av solblom (*Arnica montana*). Ned i ei skorte ned mot et vann helt fullt av hvite nøkkeroser vokste turens eneste eksemplar av grov nattfiol (*Platanthera chlorantha*). Ellers var røme (*Narthecium ossifragum*) i sin begynnende blomstring. Ved sjøkanten lyste rosenrot (*Sedum rosea*) opp, og på myrene sto heisiv (*Juncus squarrosus*) og rund soldogg (*Orosera rotundifolia*). Overalt sto blodtopp (*Sanguisorba officinalis*). Mens de seineste drøyet med tilbaketuren til bilene, dro de ivrigste litt lenger sør og fant der endelig jærtistelen i røde og albino former, dog ikke i blomst ennå. Arten er imidlertid lett kjennelig på blomsterknoppenes farsong og farge og på bladenes farsong. Her fantes også småflekker fylt med utrolige mengder av solblom. Ikke langt fra de parkerte bilene i Sirevåg sto også en flekk full av krattlodnegras (*Holcus mollis*). Dagens siste mål var myrflangrelokaliteten sør for Oгна-elva. Vel framme kunne vi konstatere gledestrålende at det var over 200 eksemplarer i blomst eller knopp og minst det dobbelte antall sterile skudd i kreklingmarka. Det ble en lang stopp og en verdig avslutning på en artsfylt blomsterdag. Nevnes bør at vi her fant skogflatbelg (*Lathyrus sylvestris*), kystfrøstjerne, jærlupin (*Lupinus perennis*) og sypressvortemelk (*Euphorbia cyparissias*).

De aller fleste og mest utholdende dro nå til området nedenfor Oгна stasjon for å se etter en annen lokalitet av myrflangre, men utbyttet ble her "bare" ormehode (*Echium vulgare*) ved stasjonen og strandmarihand, hanekam (*Lychnis flos-cuculi*) og en liten bestand av småvass-soleie (*Ranunculus trichophyllus*). Vi kom hjem til sein og nydelig middag.

Tirsdag 9. juli gikk turen til Orre og Orreelvas utløp i havet. Det var lett duskregn. Fra Rogalandsavdelingen deltok også Inger Marie Paulsen, Lars Søyland og Per Olav Tveita.

Vi gikk på sørsida langs elva, og ute i elva fant vi store bestander av krustjønnaks (*Potamogeton crispus*), sliretjønnaks (*P. vaginatus*) noe som liknet grastjønnaks (*P. gramineus*) og tusenblad (*Myriophyllum alterniflorum*). Ved elvebredden vokste bl.a. brønnkarse (*Rorippa islandica*), blodtopp (*Sanguisorba officinalis*), gul flatbelg (*Lathyrus pratensis*) og en sterkt duftende mynte som vi antok måtte være vassmynte (*Mentha aquatica*). Ellers så vi mengder av engforglemmegei (*Myosotis palustris*), myrhatt (*Comarum palustre*) og gulldusk.

Et stykke nedenfor "ålekassa" krysset vi elva og gikk rett på en pen bestand av vassveronika (*Veronica anagallis-aquatica*) som få av oss hadde sett før. Her sto også evjebrodd flere steder. Underveis skjelte en syngende sivsanger med tydelig lys øyestripe oss vakker ut fra skiftende standolass bestående av tuer av sterkt melduggbefengte mjødurter (*Filipendula ulmaria*).

Vi nådde stranda på nordsida av elveosen hvor det fantes frodige og vakre bestander av hvit strandflatbelg (*Lathyrus maritimus* f. *alba*). Ute i sanda ble det et nytt bekjentskap i form av den blåhvitdoggete sølvmelde (*Atriplex sabulosa*).

Vi entret sanddynene, hvor det stedvis sto enorme mengder av strandflatbelg blant marehalmen. Også her var det store felter med den hvite formen.

Innefor fant vi lodnerublom (*Draba incana*).

Vi rastet ved hytta til familien Lima, mens de mest utålmodige ga seg i kast med dynetraua innefor. Beholdningen var liten men utsoekt. Vi var jo allerede bekjente med lodnerublom, kystfrøstjerne og strandmarihand. Derfor var det herlig å finne grønnkurle (*Coe-loglossum viride*) nærmest i havnivå i dynetraua innefor.

Først fant vi noen eksemplarer i knopp, men så fant vi også et i fin blomstring. Den var noe mørkere og annerledes her på Jæren enn den vi kjenner fra fjellet.

Vi ruslet nordover på innsida av sanddynene, og vi

havnet tilslutt i noen fuktige senkninger inntil trebeplantningene. Her forbarmet rogalendingene seg over oss og viste fram det underlige skjoldbladet (*Hydrocotyle vulgaris*). Små glenner i skogen, som stort sett var ugjennomtrengelig, var fristeder for fint blomstrende engmarihand og breiflangre i knopp. Eneste beholdningen etter et framstøt gjennom skogen via en sti, var spredte breiflangrer og småbestander av perlevintergrønn.

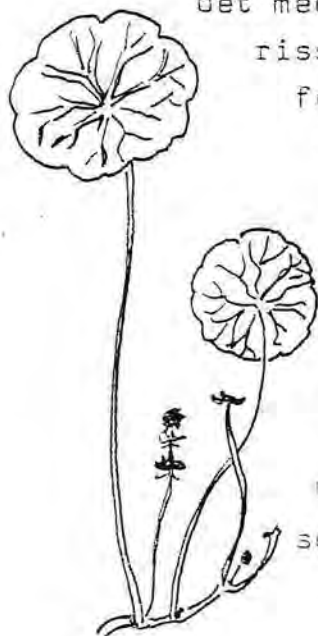
Det ble full rast i sanddynene utenfor Limas hytte igjen, mens fire-fem storlommer duvet i bølgene utenfor, til glede for dem som også har skike interesser.

Etter mislykkede forsøk på å finne knerot (*Goodyera repens*), dro forsamlingen til Kattalandvågen i Orrevannet for å se etter soleiegro (*Baldellia ranunculoides*) som er funnet her før. Nede ved vannet fant vi hesterumpe (*Hippurus vulgaris*) og vassgro (*Alisma plantago-aquatica*). Etter en del leiting viste det seg at langs en liten strekning på østsiden av vågen, står soleiegro i tette bestander på grunt vann. Den likner botnegrasrosetter, men et og annet flyteblad avslører den. Den ble imidlertid også funnet på stranda i blomst, og da var all tvil borte. Et besøk etter den sjeldne fuglen avosett ble resultatløst.

Vi dro så til Åsetangen like sørvest for Orre og gikk rundt Skeievika i håp om å se nebbslirekne (*Polygonum oxyspermum*), men dette var forgjeves. Elva, eller bekken som kom ut her, var et sorgens kapittel som den stinkende pølen den var. Oppmuntrende var det med tiggersoleie (*Ranunculus scelerathus*), noe som liknet rislirekne (*Polygonum patulum*), men som kanskje bare var en form av tungras (*Polygonum aviculare*), store bestander av sølvmelde og bruskmelde (*Atriplex glabriuscula*) og ved bekken kildegras og vassveronika.

Ellers ble det funnet grisnestarr (*Carex distans*), hestehavre (*Arrhenatherum elatius*) og engmarihand. Herfra gikk ferden hjem til middag, mens rogalandsfolket ble guidet til strandtistel, jærtistel, solblom og myrflangre som vi hadde sett dagen før.

Om kvelden kom 20 stykker fra Rogalandsavdelingen på besøk med underholdning, kaker og jordbær. Det ble en opple-

velse å høre Gudrun Laland lese fra "Fred" og "Knudaheibrev" av Garborg og hennes framføring av ekte jærstemninger av Torvald Tu. Gøy ble det også da to ekte jærbuer, Sigmund Ånestad Leif Obrestad, klemte til med jærviser, musikk og historier som fikk latterdørene på vidt gap. Det var en kveld vi vil huske lenge.

En skikkelig takk til Rogalandsavdelingen for et slikt tiltak!

Onsdag 10. juli ble dagen med landskapsopplevelser.

Da vi ankom Obrestad som første mål, lå havet og himmelen inntil hverandre og dannet en svart "strek" i synsranda. Innenfor oss lå fjellgarden mot skylaget som tårnet seg opp. Vi fikk nå se hva Garborg hadde ment i sin innledning til "Fred".

Sørover lå morenebrinken som grensa mellom åker og eng og stranda nedenfor. Vi fulgte en traktorvei sørover mot et fuktig drag, og på veien så vi kamgras (*Cynosurus cristatus*) og svart knoppurt (*Centaurea nigra*) i blomst. I skråningen sto også vestlandsvikke (*Vicia orobus*). Med i stranda vokste det fullt opp av engstorkenebb (*Geranium pratense*). En og annen engmarihand og strandmarihand dukket også opp og også hybridene mellom dem. Kusymre (*Primula vulgaris*) så vi bladverket av.

En liten stopp på Bybergsanden brakte lite nytt, men vi la merke til flotte puter av strandarve og en og annen tue av strandstjerne (*Aster tripolium*) i blomst.

Vi rastet og spiste mellom Hellestø og Ølberg uten særlig annet å glede oss over botanisk enn kystbergknapp (*Sedum anglicum*). Utsikten og omgivelsen var derimot praktfull og rettet opp en del.

Ølberg havn var full av turister, og vi nøt utsikten fra den gamle bunkeren på toppen. Stranda nedenfor huset også gode bestander av engstorkenebb.

En liten stans på Solastrand brakte små eksemplarer av nattfiol (*Platanthera bifolia*), engmarihand og flekkmarihand. På den smale stripa mellom veien og gjerdet mot flyplassen ble det funnet to eksemplarer av smalmarihand (*Dactylorhiza traunsteinerii*) og et eksemplar av mari-marigras (*Hierochlōe odorata*). Vi fant også små busker av av tindved (*Hippophae rhamnoides*).

På Sørnes ved Hafrsfjord ble vi tatt imot av familien Valvik, og vi ble vist rundt på det såkalte Indra- og Ytraberget som skal ha his-

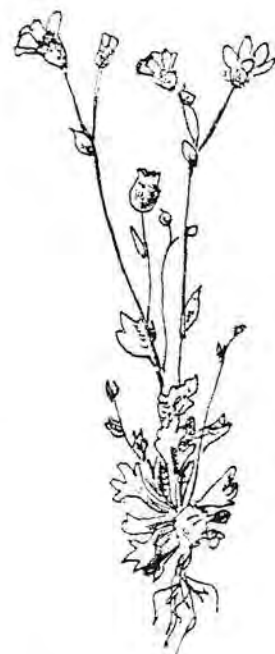

toriske tradisjoner. Av ting som ble sett her kan nevnes bl.a. orientveronika (*Veronica persica*), kusymre, steinstorkenebb (*Geranium columbinum*), krabbekløver (*Trifolium campestre*), vivandel (*Lonicera periclymenum*), skogvikke (*Vicia sylvatica*), blåstarr (*Carx flacca*), ramsløk (*Allium ursinum*), eføy (*Hedera helix*), fjellmarikåpe (*Alchemilla alpina*), lodnerublom (*Draba incana*), trefingersildre (*Saxifraga tridactylites*), flekkgriseøre (*Hypochaeris maculata*), kystgriseøre (*H. radicata*), vårmarihand (*Orchis mascula*), kranskonvall (*Polygonatum verticillata*) og svarthyll (*Sambucus nigra*).

Fra Sørnes gikk veien til Madlalia for et besøk hos Liv og Ole Gabriel Lima. Her ble vi mottatt med kaker og kaffe i hagen. Over 15 stykker til kaffe og kaker er ikke småtterier, og da kakene var av så innbydende karakter som der i huset og været var nydelig, var det ikke rart at det smakte. Det er mang en botaniker som har fått lære å kjenne familien Limas gjestfrihet å kjenne opp gjennom årene, og TBF sier for sin del hjertelig takk for mottakelsen.

Vi fikk her se på en hel del rariteter som finnes her og der på Lima's eiendom. Bl.a. vokser skogfredløs (*Lysimachia nemorum*) i en bekk like inntil huset, og på en apal nede ved gartneriet vokser en fin misteltein (*Viscum album*). Utvalget i gartneriet til Ole Lima vakte også begeistring, og flere benyttet anledningen til å handle med seg stauder til hagen hjemme.

Av spennende ugras fikk vi også se forskjellige ting, slik som åkermarikåpe (*Aphanes arvensis*), en krypende mjølkeart (*Epilobium* sp.) trolig opprinnelig fra New Zealand og vandreveronika (*Veronica peregrina*.)

- Torsdag 11. juli takket selskapet for seg på Sjøbua og reiste til Stavanger for videre ferd til Ryfylke. En stopp ved Mosvannet ga tre steder kalmusrot (*Acorus calamus*) og en liten bestand av brudelys (*Butomus umbellatus*) i bristeferdige knopper.

Neste stopp var Ullandhaughagen som nå har fått navnet Stavanger Botaniske hage. Her fikk vi en fin og morsom innføring av Ingjerd Høie i en del planter, særlig farge-, te- og krydderplanter, men vi ble også fortalt om giftplantene. At krydderurten sar er fin mot bistikk visste vi ikke, ei heller at karve hjelper mot oppblåst

mage. Mange andre gode råd hadde Inggjerd Høie også, men noen av dem ble framført med et lurt smil og er trolig noe tvilsomme.

Utvalget ellers er stort på den lille flekken som den opprinnelige hagen utgjør, og det er tydelig behov for de utvidelsene som nå er satt i gang.

Etter Tauferga ble det en "lynstopp" ved Tau mølle hvor vi fikk se ramkarse (*Coronopus didymus*). Kuvika ved Jørpelanda ga førsteopplevelsen av purpurlyng (*Erica cinerea*) og kystmaure (*Galium saxatile*) for mange.

På vei til Hjelmeland stoppet vi ved veikanten ved Riska nord for Årdal for å se på et sigevannsområde. Her sto gulsildre (*Saxifraga aizoides*), bjønnbrodd (*Tofieldia pusilla*), strandkjempe (*Plantago maritima*), jåblom (*Parnassia palustris*), dvergjamne (*Selaginella selaginoides*), loppestarr (*Carex pulicaris*) og gulstarr (*Carex flava*). I de sure re partiene sto mye flekkmarihand.

Neste stopp var Liarhalsen med nær modne villmoreller.

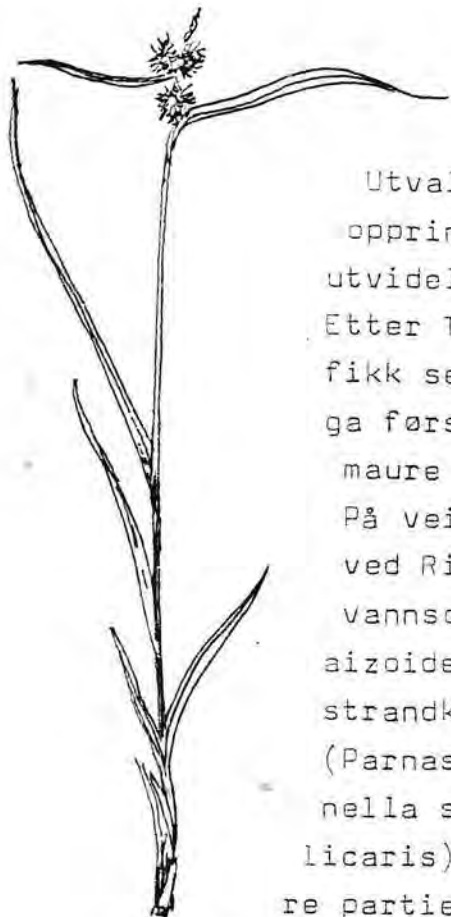
Her plukket vi fram rødkjeks (*Torilis japonica*), storfrytle (*Luzula sylvatica*), bergfaks (*Bromus ramosus*) og eføy (*Hedra helix*). Over hodene på oss svevet store hegrer, og snart fikk vi også øye på reiret i bergskranten ovenfor.

Siste stopp var denne dagen ved Kleppa like sør for Hjelmeland. Her sto skjeggknoppurt (*Centaurea pseudophrygia*) som ennå ikke var kommet i blomst. Den virker nokså uvant med sine lange skjeggete korgdekkblad. Her sto også bladfaks (*Bromus inermis*) og hybridene mellom stemorsblomst og åkerstemorsblomst (*Viola tricolor* x *arvensis*).

Vel framme på Nøkling pensjonat ble vi godt mottatt med ferdig middag.

Fredag 12. juli var avsatt til heitur i traktene rundt Ritland øst for Kleivalandsgårdene ved Tøtlandsvik. Her er det lagt en aldeles ny og fryktelig dårlig vei med bom inn til Ritland, og vi angret på at vi ikke lot bilene stå nede ved Kleivaland.

Men vi kom opp etter noe om og men, og vi begynte oppstigningen mot Skardheia og Austmannahovud hvor det er funnet norsk malurt (*Artemisia norvegica*). På veien opp fant vi følgende arter bl.a.: gulsildre, dvergbjørk (*Betula nana*), fjellmarikåpe og dvergjamne. Innunder en bergnabbe

sto også flere eksemplarer av "blomsten vår egen", småtveblad (*Listera cordata*), mens reinrose (*Dryas octopetala*) dukket opp nederst i skaret, helt inne i skogen. Lusegras (*Lycopodium selago*) var det godt med, mens nikkevintergrønn var det mer spredte eksemplarer av. Bjønnbrodd, hårstarr (*Carex capillaris*), fjellbakkestjerne (*Erigeron boreale*) og rødsildre (*Saxifraga oppositifolia*) dukket opp hist og her, og særlig rik ble floraen da vi nådde fyltittstripa i bergveggen øverst i ura. Her dukket også norsk malurt opp. Den virker svært så ulik "Dovre-varianten" både i vokse- måte og i sin noe kraftigere utgave. Oppe i henget var det også andre ting å finne som snøsildre (*Saxifraga nivalis*), flekkmure (*Potentilla crantzii*), fjelltistel (*Saussurea alpina*), bergveronika (*Veronica fruticans*) og fjellsmelle (*Silene acaulis*). På noen steiner like ved vår rasteplass ble vi også oppmerksomme på noen få eksemplarer av bergfrue (*Saxifraga cotyledon*).

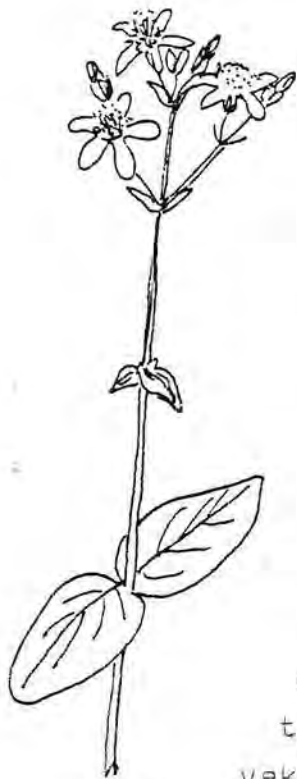

På veien ned kom vi over et par eksemplarer av korallrot (*Corallorhiza trifida*) i blomst, og ved og i vannet sto bl.a. evjesoleie (*Ranunculus reptans*), botnegras (*Lobelia dortmanna*) og gul nøkkerose (*Nuphar luteum*). Nedturen gikk greit (med små unntak), og etter en kraftig middag dro en liten flokk tilbake til Døvik på Fisterveien for å leite opp en god lokalitet her. Denne gangen lyktes det, og vi fant fram til en virkelig rik lokalitet med godbiter som ramsløk (*Allium ursinum*), junkerbregne (*Polystichum braunii*), bergperikum (*Hypericum montanum*), stor trollurt (*Circea lutetiana*), skogstarr (*Carex sylvatica*), sanikel (*Sanicula europaea*), skogsvingel (*Festuca altissima*), vårmarihand (*Orchis mascula*) og flotte eksemplarer av blårapp (*Poa glauca*).

Om kvelden ble det kaker og kaffe i et fødselsdagsselskap vi dumpet oppi, og sannelig viste ikke flere av deltagerene talenter med spill og sang. Vi ble snart enige om at slik sosial aktivitet må for all del bli en viktig del av framtidige ekskursjoner.

Lørdag 13. juli var det oppbrudd og avreise. De fleste ble med til et område på nordsiden av Jøsenfjorden for å leite opp bergjunker (*Saxifraga paniculata*). Den finnes i den såkalte Buarekvelven øst for Sandsavann. Her går en brei og god anleggsvei inn i fjellheimen, og denne fulgte vi så.

Vesten framme ved Sandsavann fanget en stor og utfarget kongearn oppmerksomheten, og da vi parkerte bilene, brøyt sola igjennom og ga oss nydelig vær på turen opp til Bryllupsvannet som vannet visstnok skal hete.

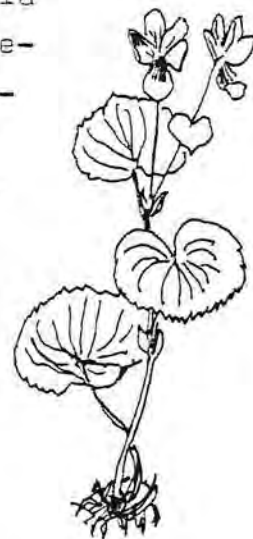
Snart støtte vi på tranestarr (*Carex adelostoma*), og noen hundre meter ovenfor veien støtte vi på noen fylitt-rabber som vi bestemte oss for å se nærmere på. Vi fant snart reinrose og flere andre av kalkindikatorerne. Her sto også dagens mål bergjunker (*Saxifraga paniculata*). Vi fant flere slike skiferknauser med mer bergjunker som virker svært liten av vekst her.

Vi gikk rundt på nordsiden av vannet og fant bl.a. noen få eksemplarer av korallrot (*Corallorhiza trifida*) før vi nådde bekken og underkanten av ura. I våte partier her fantes gode bestander av fjellfiol (*Viola biflora*) som alltid vekker glede for fjellvandreren. På store rasblokker sto også her bergjunker, nå i lag med bl.a. bergveronika (*Veronika fruticans*) og flere andre av de kjente kalkplantene. Hele rasmarka var dominert av hestespreng (*Cryptogamma crispa*) som ikke alle hadde sett før.

Oppover i rasmarka var det frodig i øvre kanten. På berghyller under bratthenget sto mye bergjunker, bergfrue og krysningen mellom dem, *Saxifraga cotyledon* x *paniculata*. Her fantes også mye annet fint som bergveronika i tre fargevarianter, blå, rødlilla og svakt rosa, bergroblom (*Draba norvegica*), fjellskrinneblom (*Arabis alpina*), fjellsyre (*Oxyria digyna*) og bekkesildre (*Saxifraga rivularis*).

Etter å ha sett oss litt rundt i bergskrentene her, var det på tide å dra seg tilbake. Vi gikk samme løypa som vi kom, og i et fuktig sig på nordvestsida av vannet dukket marigras (*Hierochloë odorata*) opp. Den er ikke vanlig i disse traktene.

Det ble rast og avslutning på ekskursjonen nede ved veien i strålende sol.

Rogaland er et vekslende og spennende fylke som sikkert fortjener mange ekskusjoner. Fylket har kvaliteter langt utover et stort og variert artsutvalg. Her er ikke minst en vekslende og prektig natur som gjør inntrykk uansett værforhold.

Vi takker ellers Rogalandsavdelingen for hyggelig og gjestfri mottakelser rundt om og ser fram til neste års hovedekskursjon, kan-

skje da i lag med venner vestpå.

Ialt er det talt opp ca. 490 arter om en regner med skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*) og turt (*Lactuca alpina*) som ble sett langs veien ved Røldalsvannets sørende på veien hjem.

Roger H.

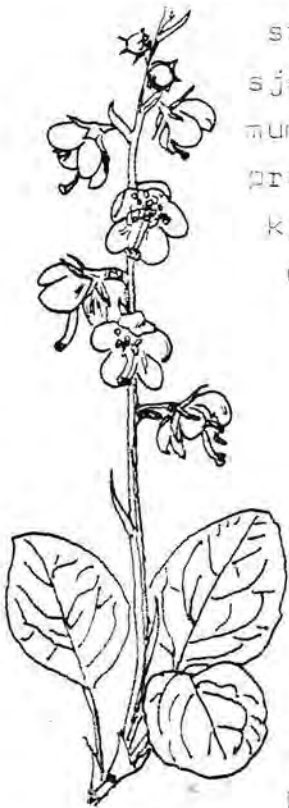

"Norsjø rundt" 28.7.85

Bare fire stykker møtte opp ved Skienshallen for å bli med på dagens tur rundt Nordsjø. Meningen var å møte neste pulje ved Ulefoss, men hverken her eller ved Årnes kafeteria så vi noe til flere botanikere.

På vei fra Skien så vi fra bilen flere steder gullkløver (*Trifolium aureum*) langs veien ved Geiteryggen, og ved den gamle mølla innerst i Hanesbukta i Fjærekilen såes humle (*Humulus lupulus*). Da vi stoppet i Mælum ved Serikstads butikk for å se nærmere på gullkløver der, var overraskelsen

stor. Her sto engbakkene fullt av den sjeldne timiansnyltetråd (*Cuscuta epithymum*) som her snyltet på bl.a. gullkløver, prestekrage (*Chrysanthemum leucanthemum*) og dunkjempe (*Plantago media*). Dette viste seg å bli dagens beste funn.

Ved herregårdene var mulighetene for å komme inn for å se etter hvitfrytle (*Luzula luzuloides*) og parkrapp (*Poa chaixii*) stengt, så vi fortsatte til Årnes.

Her kjørte vi opp mot Innleggen og parkerte bilen før vi la veien opp i skaret vest for Sulukollen. På veien opp var det triviell flora, men en engkant helt full av krattlodnegras (*Holcus mollis*) imponerte. Også her fant vi humle som slyngtet seg i ospene inntil veien.

Ellers så vi legevintergrønn (*Pyrola rotundifolia*), skogmarihand (*Dactylorhiza fuchsii*) og

flekkmarihand (*D. maculata*). En og annen kantarell (*Chantarellus cibarius*) var også å se. Knegras (*Sieglingia procumbens*) var det eneste som livet opp før vi et stykke oppe i lia fant en liten lokalitet av vårbendel (*Spergula morisonii*).

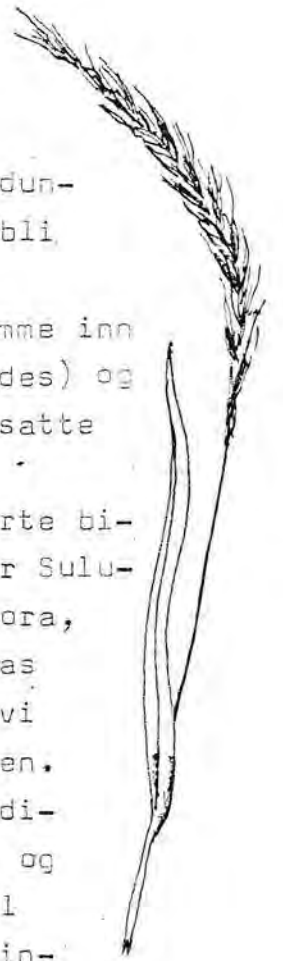
Det var nesten uframkommelig opp langs bekken i skaret, men like før vi nådde Sulukolltjønn, ble det lettere å ta seg fram i blåbærskogen.

Ved tjernet sto noen få modne molter (*Rubus chamaemorus*) til å smake på. På hengemyrer langs kanten så vi sivblom (*Scheuchzeria palustris*) og brun- og hvitmyrak (*Rhynchospora fusca* og *alba*), men disse kom vi ikke ut til før vi kom rundt vannet. Ellers så vi her både trådstarr (*Carex lasiocarpa*), tvebostarr (*C. dioica*) og frynsestarr (*C. magellanica*).

Vi gikk rundt vannet uten særlig mer av interesse, men vi ble slått av hvor vakker soldoggen er. Vi så både rund soldogg (*Drosera rotundifolia*) og smalsoldogg (*D. anglica*).

Veien tilbake til bilen ga lite, men nevnes kan krossved (*Viburnum opulus*), hengeaks (*Melica nutans*), hundekveke (*Roegneria canina*) og bleikstarr (*Carex pallescens*).

Vi dro videre forbi Akkerhaugen og Mautesund, og i krysset til Akkerhaugen observerte vi gullkløver fra bilen. Vi dro til Holtsås for å se etter huldregras (*Cinna latifolia*) som er funnet her i ei bekkekløft under Holtsåsen, men trass i iherdig leiting, så

vi ingenting til denne. I området fant vi imidlertid en del turt (*Lactuca alpina*), sumphaukskjegg (*Crepis paludosa*), mye skogsvingel (*Festuca altissima*) og rustjerneblom (*Stellaria longifolia*).

Ferden gikk videre mot Nordagutu, og i krysset ned fra Holtsås sto igjen gullkløver. Vi kjørte inn en bomvei mot Lisletjern sørøst for Nordagutu for å se etter huldregras der, men igjen ble det bomtur. Av interesse noterte vi myskegras (*Milium effusum*), lusehatt (*Aconitum septentrionale*) og gulstarr (*Carex flava*).

Nå fikk vi ikke lett noe særlig i den tette skogen. Det var mye vann, og det var blitt seint, så vi dro nå hjemover etter en sær lang dag.

Roger H.

"Gumøy ved Kragerø" 18.8.85

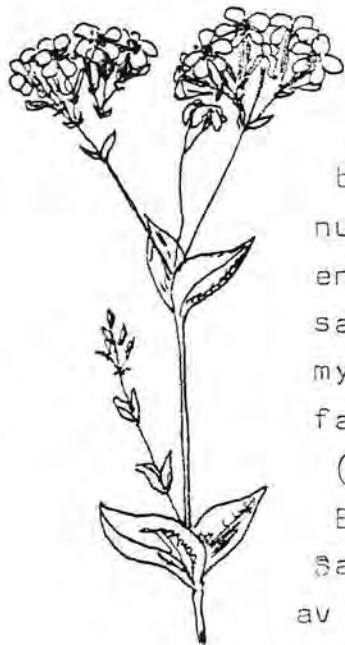
Bare 7(!) stykker møtte opp på brygga i Valle før avreise til Gumøy. Som så ofte før på disse øyturene ble været strålende med sol og varme, og den lille flokken kunne glede seg over gode bademuligheter underveis.

Vi landet ved fyrlykta i Kreppa, sundet mellom Langøy og Gumøy og lette forgjeves etter en forekomst av strandrisp (*Limonium humile*) som er funnet her tidligere. I et fuktig drag ned mot vannet sto mengder av slakkstarr (*Carex remota*) og en og annen breiflangre (*Epipactis helleborine*). På knausene ved brygga sto tuer med knoppsmåarve (*Sagina nodosa*) og flatrapp (*Poa compressa*). Vi fortsatte opp i skogen med mye sopp som resul-

tat. Her kan nevnes hvit og gul piggsopp (*Hydnum repandum* og *rufescens*), grå og rød fluesopp (*Amanita excelsa* og *muscaria*), kantarell (*Chantarellus cibarius*), steinsopp (*Boletus edulis*), sleipsopp (*Gomphidius glutinosus*), matriske (*Lactarius deterrimus*) og fåresopp (*Albatrellus ovinus*). Det vokste også stedvis utrolige mengder med noe som måtte være korallsopp (*Ramaria invalii*), og skogen liknet mest en botanisk sopphage. Oppe i lia sto også litt vårerteknapp (*Lathyrus vernus*) og sarnikel (*Sanicula europaea*). Et eksemplar av vaniljerot (*Monotropa hypopitys*) var av den snaue typen, var. *glabrescens*.

Vi la veien over mot Skutevika, ei fin bukt med åpen vegeta-

sjon i glissen furuskog som delvis er preget av hogst. På veien med mot den innerste delen støtte vi på varme lindelier (*Tilia cordata*) med bl.a. blankstorkenebb (*Geranium lucidum*), bergmynte (*Drigantum vulgare*) og bakkemynte (*Satureja acinos*). Med ved en gammel vei sto to nye eksemplarer av vaniljerot av samme slag, men her var de avblomstret. Her var også myske (*Galium odortum*), rødkjeks (*Torilis japonica*), fagerklokke (*Campanula persicifolia*) og kransmynte (*Satureja vulgaris*).

Berga ned mot vannet ga turens ene store høydepunkt. Sammen med mye annen varmekjær flora sto pene bestander av rødsmelle (*Silene armeria*). Her fantes også fagerknoppurt (*Centaurea scabiosa*) og mer bergmynte.

Nå begynte badelivet med første dukkert innerst i Skutevika. På berget sto **olavsskjegg** (*Asplenium septentrionale*), og i fuktige skårer sto knæreverumpe (*Alopecurus geniculatus*).

Vi fulgte veien over til gårdene, og i urene over veien, på vestsida av Skutevika, sto mer blankstorkenebb og trollurt (*Cicca alpina*). Ved veien kom vi til noen fine engbakker ned mot vannet. Her var det en fin og rik flora med bl.a. lodnøstorkenebb (*Geranium molle*), steinstorkenebb (*G. columbinum*), hvit gåsablom (*Anthemis arvensis*), gullkløver (*Trifolium aureum*), grønn busthirse (*Setaria viridis*), bakkemynte (*Satureja acinos*), harekløver (*Trifolium arvense*), småbergknapp (*Sedum annuum*) og lodnebregne (*Woodisia ilvensis*). Det var en overgårdighet uten like, og denne typen vegetasjon fulgte oss helt mot Østre Dumøy. Det ble også sett mye blåmunke (*Jasione montana*), og dessuten ble det funnet stjernetistel (*Carlina vulgaris*), åkermåne (*Agrimonia* sp.) og rødtopp (*Odontites vulgaris*). Mesleklokke (*Campanula trachelium*) sto i åker- og engkantene.

Ved første gården like øst for den nedbrante låven, sto to store tuer av alantrot (*Inula helenium*) og lyste i all sin prakt. I åkeren sto bl.a. orientveronika (*Veronica persica*). Bakkene var fulle av blodstorkenebb (*Geranium sanguineum*). I et fuktig sig sto både bekkeveronika (*V. beccabunga*) og vasspepper (*Polygonum hydropiper*). Den siste ble smakt på, og resultatet var som ventet en skarpt brennende og sviende smak.

Vi fulgte veien til Sveivedokk, og badet like vest for

Kaia. Det var lite å se av nyheter her, men vi fant igjen en del av det som tidligere var sett, like vest for gården. Særlig imponerte mengdene av steinstorkenebb. En engkant viste seg å inneholde mye krattlodnegras (*Folcus mollis*) som avslører seg med sine skjegghåra leddknuter.

Ved Sveivedokk gjorde vi dagens vel beste funn, sprikesøtegras (*Glyceria plicata*), som sto trangt og forkommen her.

Det var likevel fint å se at arten fortsatt holder stand her. Den er jo kjent tilbake fra før Dyrings tid med Flora Grenmarensis.

I skogen her sto det også mye skogsvingel.

Fra gården fant vi en skogsvei som ledet oss på gale veier, men vi kom da etterhvert over i Langgårdsund og rakk endog et bad før taxibåten kom og hentet oss.

Det ble en av årets toppturer med mye blomster, fint vær og vekslende natur. Gumøy tåler så absolutt flere turer.

Roger H.

"Ballestadhogstet" 21.8.85

14 deltagere hadde møtt ved Shell-stasjonen i Langangen og dro derfra mot gamle Solli skole mellom Oklungen og Langangen. Langsmed veien fra Ønna, den innerste delen av Langangsfjorden, så vi fra bilene fin varmekjær flora på gunstige steder. En stopp brakte hvitrot (*Laserpitium latifolium*). Den vokste mange steder i veikantene i lag med bl.a. mengder av bergmyrte (*Origanum vulgare*), kransmynte (*Satureja vulgaris*), kjempesvingel (*Festuca gigantea*) og lakrismjelt (*Astragalus glycyphyllos*).

Vel framme ved parkeringsplassen øverst på skogsveien opp fra Solli, parkerte vi bilene og gikk inn ved Ballestadhogstet, en gammel plass som nå disponeres av Porsgrunn jeger- og fiskerforening. Like nedenfor parkeringsplassen sto skogsvingel (*Festuca altissima*) i lag med myskegras (*Milium effusum*) og hundekveke (*Rogneria canina*). Ellers ble det få spennende arter, og flere hadde satset på sopp denne dagen. Det var vått og fuktig i graset, så det ble etterhvert en fuktig opplevelse på tross av fint vær. Det ble bl.a. funnet steinsopp (*Boletus edulis*), skrubber av forskjell-

lig slag (*Leccinum* sp.) og rødgul piggsopp (*Hydnum rufescens*). Av giftigheter som ble bestemt kan nevnes rød og hvit fluesopp (*Amanita muscaria* og *virosa*).

Det var som nevnt lite som gledet av arter, men mengder av tyttebær (*Vaccinium vitis-idaea*) og fyldige blåbær (*V. myrtillus*) som minnet oss om at det står store verdier i skogen og bare venter på å bli hentet på denne tiden.

Ellers hadde vi gleden av å få to tiurer på vingene på vår vei, og vi kan også nevne at det var livlig med skrattende nøttekråker i skogen.

Hjemveien brakte for dagen en liten forekomst av en veronika som trolig var storveronika (*Veronica longifolia*) i Langangen, ved veikanten like under ny-brua, på østsida av fjorden.

Roger H.

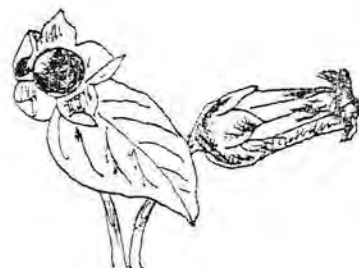
"Havsås" 8.9.85

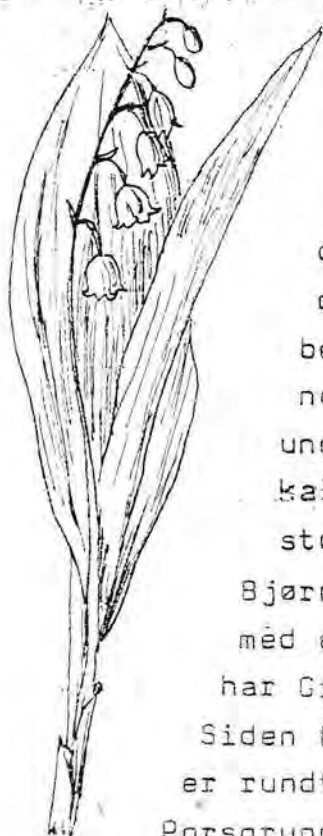
Årets siste ekskursjon var lagt til Bambleskogene, nærmere bestemt områdene ved Store Havsåsen sør for Flåte vann. Det skulle bli en fin og varm søndag for de 4 medlemmene som var møtt fram. Det ble mer sommer enn høst.

Turen gikk innover Lopptjernsmyrene hvor det spesielt omkring Lopptjern var fin myrflora med bl.a. hvit- og brunmyrak (*Rhynchospora alba* og *fusca*), alle våre soldoggarter (*Drosera* sp.), blomstrende bærerot (*Utricularia* sp.) som ikke ble bestemt, klokkelyg (Erica tetralix), tvebu-, slire- og dystarr (*Carex dioica*, *vaginata* og *limosa*) og en marihandart som trolig var smalmarhand (*Dactylorhiza traunsteinerii*).

Etter matrast ved et idyllisk Eikelitjern, hvor det bl.a. fantes rome (*Narthecium ossifragum*), gikk turen opp gjennom lia til toppen av Store Havsås. Lia som besto av mye eikeskog, var lett å gå. Toppen av åsen ligger på 284 m, og den er skogkledd. Her og der har man likevel fin utsikt både utover Skagerak og mot Liffjell som for anledningen var kledd med den første snøen. Utsikten utover forlokkende Bambleskoger var fin med alle sine vann og tjern.

Kjell T.

Ca. 25 frammette.

Et registreringsarbeide med verneverdige skoger har ført til fredning av edelløvskoger rundt om i landet. For ca. 10 år siden startet Jørn-Erik Bjørndalen planteregistreringsarbeider på kambrosilurområdene i Grenland, d.v.s. de områdene som har kalkholdig berggrunn. Disse områdene strekker seg fra Mofjella i nordre Gjerpen til Langesundsodden i sør. Bjørndalens undersøkelser åpnet etterhvert øynene for det man kan kalle kalkfuruskoget, en vegetasjonstype som har sin største utbredelse nettopp på kalkområdene.

Bjørndalen arbeider i dag sammen med Tor Erik Branderud med en landsplan for verneverdige skogstyper, og i denne har Grenlands kalkfuruskoget fått en bred plass.

Siden Bjørndalen startet sine undersøkelser for ti år siden, er rundt halvparten av kalkfuruskogetsområdene bygget ned i Porsgrunn og Bamble. Derfor haster det med å få bevart noe av det som er igjen, mente Tor Erik Branderud på TBF's møte om kalkfuruskoget, hvor han var invitert til å holde foredrag. Kalkfuruskoget er en skogstype som har meget dårlig bonitet og derfor er lite egnet til skogsdrift. Den er saktevoksende og glissen fordi den oftest vokser svært tørt og på tynt jordsmonn. Den finnes dessuten ofte i områder med en topografi som vanskeliggjør maskinbruk.

Ønske om vern av en slik skogstype er derfor knyttet til helt andre kvaliteter. Ikke minst utgjør de et svært estetisk innslag i det alt mer bymessige området Grenland er blitt. Dette bør planleggerne ta hensyn til i framtidig forvaltning av disse områdene. Det er trolig at framtiden vil vanskeliggjøre bruk av områder som ligger lenger unna lokalmiljøene, og et rikt og varierende nærmiljø vil være av stor verdi.

Floraen i kalkfuruskogene er svært urterik og regnes for å være blant de mest artsrike på våre breddegrader.

Den glisne skogen har ofte et rikt busksjikt, og inn imellom finnes fine tørrmarker og enger med plantesamfunn som har stor vitenskapelig verdi og interesse.

Kalkfuruskogene er ikke bare urterike, men de inneholder også arter som er svært uvanlige og til dels meget sjeldne i Norge og Norden forøvrig. Dette er også arter som blir

stadig sjeldnere p.g.a. nedbygging og plukking. Områdene med kalkfuruskog blir mindre, vi blir flere om å bruke dem, og artene utsettes for stadig større press. Her har en kommet inn i en vond sirkel.

Branderud nevnte som eksempel vårplantene, i første rekke blåveis, nøkleblomst og flere av orkidéene våre. Av orkidéene er det nok å nevne flueblomsten (Ophrys insectifera), Marisko eller tøffelblomst (Cypripedium calceolus) og rød skogfrue (Cephalanthera rubra). De to siste artene er akutt truet bl. a. ved plukking og oppgraving. Flueblomst er også i sterk tilbakegang, og enhver plukking og oppgraving må være å betrakte som nærmest en forbrytelse.

Branderud tok også for seg variasjonen av kalkfuruskoger. Også på grunnfjellsområdene, f.eks. i Kragerø, Bamble, Hjartdal og Tokke, finner en områder med denne skogstypen. Disse er imidlertid avhengig av et visst innslag av kalkholdige bergarter som amfibolitt og dolomitt. Disse områdene huser også et uvanlig rikt artsutvalg.

Branderud tok oss så med på en rundtur i kalkfuruskogstyper og begynte i Grenland. Enkelte av områdene her har kvaliteter som gjør at de er toppprioritert på nordisk nivå. Her ble nevnt bl.a. Hydalsområdet og Jyplevikodden i Bamble. Langøya er jo sikret mot utbygging allerede, men Branderud stilte seg uforstående til utplantingen av gran som erstatning for den tørkeskadde furuskogen. Grana er jo ikke særlig konkurransesterk i tørre områder, men på dypere jord inn imellom hvor den kan trives, vil den skygge ut og ta livet av den rike vegetasjonen som har gjort Langøya så kjent og skattet. Branderud advarte også sterkt mot hogst, særlig flatehogst, i kalkfuruskogene. Dette medfører at særlig hassel vinner terreng. Hassel vil konkurrere ut deler av den øvrige vegetasjonen og forringe området's estetiske og botaniske verdi vesentlig. Bl.a. vil dette på sikt gå ut over liljekonvallbestandene som er et av kalkfuruskogens særpreg på vårparten.

Vi fikk også i løpet av kvelden stifte bekjentskap med mange av de fine og sjeldne artene som kalkfuruskogene huser i Grenland. Det kan nevnes flueblomst, marisko, rød skogfrue, ertevikke, buskvikke og meng-

der av blodstorkenebb og liljekonvall.

Til slutt ble vi også tatt med til kalkfuruskoget andre steder i Norge, og det var svært så lett å kjenne igjen de samme kvalitetene som vi her på Grenlandskalken setter så høyt. Våre områder er virkelig rike, og vi har mye å glede oss over. I så måte må det arbeidet som drives og som vil kunne ut i en landsplan for verneverdige skoger, måtte bli en tankevekker for dem som forvalter naturområdene i Grenlandskommunene, og det spørs om man ikke bør være mer raus med å verne større områder for å hindre at de små flekkene som nå blir beholdt mellom byggefeltene, blir ødelagt av slitasje og mister sin verdi og sitt særpreg. Vi har mye fint nå, men hvor lenge?

Roger H.

"Fra fotsopp til hussopp" 23.10.85

8 framømte.

I 1974 ble stoffet cyclosporin isolert fra en sopp som en sveitser tilknyttet medisindustrien hadde brakt med seg i en jordprøve fra Hardangervidda. Stoffet virket hemmende på immuniseringsapparatet hos mennesket, og det kom etterhvert til å revolusjonere transplanteringsmedisinen. Soppfunnet er etterhvert blitt et av de mest berømte soppfunn som er gjort. Dette var utgangspunktet for Klaus Høiland i hans foredrag om sopp i Bø denne onsdagen.

Han påpekte at dette også hadde en naturvernmessig undertone idet oberstløytnant K.G. Gleditsch engang uttalte i et innlegg for å bevare det han kalte nasjonalparken på Hardangervidda, urørt: "-den skal omfatte alt liv og naturen som den er." Nøddemt og ødelagt ville kanskje aldri den naturelskende sveitseren funnet veien til dette storslagne området.

Høiland berørte også Flemings oppdagelse av penicillin som først kom i virkelig bruk rundt den 2.verdenskrigen.

At mange sopper på forskjellige måter griper inn i menneskets hverdag fikk vi etterhvert mange eksempler på. Asparagillus-artene hører til gruppen muggsopper og utvikler uhyre sterke gifter. Asparagillus flavus (=gul) går på fetere mat, bl.a. paranøtter. Da utvikles den sterke levergiften aflatoxin som er et av de sterkeste kreftframkallende giftstoffer vi kjenner.

Nå er imidlertid kontrollen på innførte nøtter meget streng

hos oss, men i u-land er faren stor, også ved bruken av angrepne peanøtter.

Høiland var også innom fotsopp og ringorm som hos oss ikke er noe stort helseproblem, men de kan være plagsomme nok. I varmere strøk er de imidlertid blitt et helseproblem.

Tørråte er en sopp som angriper poteter. Den var kanskje i sin tid årsaken til at annenhver politimann i New York i dag har et irskklingende navn. I 1840 førte tørråte til stor sult og etterfølgende utvandring fra Irland.

Mjøldrøye på korn var tidligere årsak til grusomme plager.

Den ble sett på som en velsignelse fra Gud, -han forøket, drøyet kornet i dårlige vekstsomre. Dette førte til en egen orden med egen skytshelgen, St. Antonius. Hva

man ikke visste var at mjøldrøyen var en sopp som utviklet sterke gifter som gjorde at blodkarene trakk seg sammen og i neste omgang førte til koldbrannliknende tilstander hvor legemsdeler kunne bli ødelagt. Siden ble giftstoffet brukt av kloke koner ved vanskelige fødsler. Da kunne det av og til finne sted en tragisk overdosering. Siden ble det også brukt som skummelt abortmiddel. I dag er bruken begrenset, mest mot migrene.

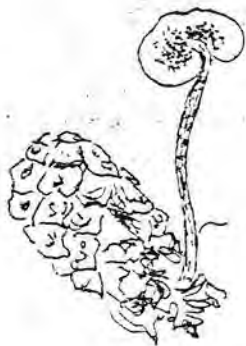
Stoffet i mjøldrøye, lysergsyre, ble tatt opp i medisinen, og en sveitser Hofmann "fiklet" litt med det. Ufrivillig fikk han i første omgang oppleve den utrolige virkningen av lysergsyredietylamin, bedre kjent under navnet LSD.

Sopp er også brukt i religiøs sammenheng som rusmiddel. Hallusinogene sopper i Mexico var og er fortsatt i bruk i gamle rituelle sammenhenger. Disse hører til gruppen fleinsopp, narkotikasoppen. Spiss fleinsopp inneholder stoffet psilocybin som gir hallusinasjoner.

Høiland mente at historien om berserkenes bruk av rød fluesopp var svært usannsynlig. Historien stammer fra en dansk prest på 1700-tallet. Derimot brukes soppen i øst- og vest-Sibir som rusmiddel. Den skal gi "Alice i eventyrland"-virkning ved at man føler at man vekselvis øker og avtar i størrelse.

Andre halvdel av foredraget viet Høiland soppen og skogen. Han pekte på faren med bare å drive med monokulturer. Dette ga godt livsgrunnlag for rotkjuka som særlig gikk på kulturer av

gran i mellomste årsklasser, d.v.s. rundt 30-40 år. Også honningsoppa så ut til å trives med økende skogdød. Forholdet mellom sopp og skogstrær, i første rekke gran og furu, har vært kjent lenge. Det er en slags symbiose mellom trærne og de såkalte mykorrhiza-soppene som vever mycelet, d.v.s. de underjordiske sopptrådene, rundt røttene på trærne og skaffer næring til dem. Til gjengjeld får soppene næring fra trærne.

Nå har forskningen kastet seg over en mulig sammenheng mellom sur nedbør, de såkalte mykorrhiza-soppene og skogdød. Mykorrhiza-soppene omfatter mange av skogens storsopper, og spørsmålet er om mykorrhiza-laget i skogbunnen ødelegges av sur nedbør og at dette så går utover trærne som er avhengig av disse soppene?

Nå vet man at skogdøden i Europa er katastrofal. Over halvparten av barskogen i Tyskland er mer eller mindre ødelagt, og særlig har det gått utover edelgrana. Trærne blir glisne og får en mer gullig tone. Barnålene blir etterhvert gule og drysser av som på et gammelt juletre. En av teoriene er at det er magnesiumbalansen som ødelegges.

Kildene til sur nedbør er flere, bl.a. avgasser fra biler og boligfyring. Likevel er det tungindustrien som står for en vesentlig del av utslippene. Økningen i surhetsgraden i nedbøren er katastrofalt stor fra 1956 til 1966, men ennå mer skremmende er det at det i år på Sørlandet er målt en pH på 3,9 i nedbøren. Dette svarer til tall fra Ruhrområdet i Tyskland.

Også i Grenland kan man i dag se symptomene på gran og furu, men her skyldes det trolig lokale forhold, i følge Høiland. Han mente at storsoppene, og da i første rekke mykorrhiza-soppene, utgjør en av de mest truede organismegrupper i Europa i dag. På den internasjonale soppkongressen som ble holdt i Norge i år, la forskere fram skremmende resultater. Nederlandske sopparter av mykorrhiza-gruppen blir mer og mer uvanlige. Pigg-sopp er en av dem. I 1930-årene var rødbeltet slørsopp svært vanlig under bjørk i Nederland. Nå er den en stor sjeldenhet. Høiland pekte på at det er tilstede symptomer på skogdød i Norge. Han nevnte Grenlandsregionen, og han viste bilder av døende trær fra Nordmarka, et område som ikke i den grad burde være berørt av den sure nedbøren.

"Symptomene er skremmende", konkluderte han, og han trodde at forskningen måtte konsentrere seg om forholdet mellom mykorrhiza-sopp, sur nedbør og skogdød i årene som kommer. Roger H.

"Fra Øvre Eiker til Estremadura" 6.11.85

Rundt 30 stykker møtte til møte med Per Lillås Klunderud som besøkte foreningen med bilder fra Øvre Eiker og fra Estremadura i Spania.

Han hadde med seg sin gode venn Even Hansen for å kommentere blomsterbildene, og de startet opp med bilder fra Øvre Eiker. Denne "biten" av Buskerud kan skilte med hele 23 arter av orkidéer, flere av dem store sjeldenheter også i Norge. Her finnes flueblomst (*Ophrys insectifera*) på et par lokaliteter, marisko (*Cypripedium calceolus*), knerot (*Goodyera repens*) og knottblomst (*Malaxis monophyllum*) som i Øvre Eiker har åtte lokaliteter. Dette utgjør ca. halvparten av de norske lokalitetene. Vi fikk eksempler på den store variasjonen i floraen i Øvre Eiker. Her sto ormetunge (*Ophioglossum vulgatum*) som er betraktet som en kystplante. Denne er nå på vei ut p.g.a. at beitingen har opphørt. Vi ble vist fjellplanta hestespreng (*Cryptogamma crispa*) som mest likner kruspersille og som holder til på surere mark. Bjønnbrodd (*Tofieldia pusilla*) ble først oppdaget i år på noen flotte myrkomplekser i ca. 500 meters høyde. Vi fikk se legesteinskløver (*Melilotus officinalis*) som representant for ugrasfloraen, brunskjene (*Schoenus ferrugineus*) som finnes på fuktige og friske sig og nyresildre (*Saxifraga granulata*) som trives på tørre bakker. Vi fikk se sikori (*Cichorium intybus*) som ble beskrevet første gang for ca. 200 år siden, og som fortsatt finnes på denne gamle lokaliteten i Eiker. Dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*) er en østlig plante med utbredelse på steppeområdene i Sovjetrussland. Denne vokser i Eiker i lag med kammarimjelle (*Melampyrum cristatum*) som også hører til det østlige floraelement.

En av de vakreste var rød skogfrue (*Cephalanthera rubra*) som finnes på flere lokaliteter i området. Den klassiske lokaliteten i Norge ble i sin tid funnet av Madame Cappelen, og denne er nå fredet, men bare pga. mineralforekomstene av vesuvian. An myrflangre (*Epipactis palustris*) finnes fem lokaliteter i Øvre Eiker. I sin tid ble Axel Blytts bære prydet av en krans av denne hans yndlingsblomst.

Estremadura, eller også Estremadura, er en provins

i Spania som ligger helt inn til Portugals grense. Her ligger naturreservatet Monfrague med sine store landskapsvariasjoner. Elvene skjærer seg gjennom landskapet. Landet stiger opp i relativt høye bergområder. I dalene ligger store haciendaser, og skogsvegetasjonen består i dag ofte av innplantet Eucalyptus-skog som gir bra virke for celluloseproduksjon men samtidig gir en uspenning undervegetasjon. Floraen i provinsen tilhører hovedsakelig middelhavstypen med skogstrær som jerneik og korkeik. Faunaen av krypdyr og amfibier er rik, og forandringen fra vår hjemlige er påtakelig.

Vi fikk glimt fra natur og miljø i denne regionen, og Per Lillås tegnet opp et fint bilde av denne delen av Spania som hører til de fattigste områdene i landet økonomisk sett.

Av fauna stiftet vi bekjentskap med mange spennende og for oss ukjente krypdyr, amfibier og ikke minst fugler.

Vi ble vist en ung perleøggle og en firfisle kalt spansk murløper. Flokker av gribber inneholdt tre arter med innbyrdes rangordning: munkegribb, gåsegribb og åtselsgribb. Alle holdt til i reservatet. Vi fikk se både svart og vanlig hvit stork som begge var ganske vanlige her. Det var klippesvale, klippespurv og blåtrost. Kaspisk bekkeskilpadder var for foredragsholderen turens høydepunkt siden interessen går i den retningen. Den er sterkt truet i Europa av skogsbranner, biltrafikk og samlere! Vipera-snogen likner i tegninger en hoggorm, og derav får den navnet. Vipera er latin for hoggorm. Vi fikk se sjøfrosk og fiskeørn. Fiskeørn er sjelden her. Hørfuglen er et vanlig syn, og sammen med sauene hørte hegrer med kuhegre og silkehegre som godbitene. Rødhøne var tørrmarkenes fugl, mens kornspurv hørte til "piggtrådfuglene". Vi fikk se svartglente og vanlig glente, skjæregjøk på piggtrådstolpene, et nydelig bilde av en rødhodevarsler, blåskjære, blårake, dvergtrappe og bieter. Prisen tok nok kan hende den virkelig grønne løvfrosken som, i motsetning til de fleste andre amfibiene, trives så i solen at den sitter der og so-ler seg.

Om nå fuglelivet ga spennende opplevelser, sto ikke plantelivet noe tilbake. Veikantene sto gule av spansk gyvel (*Spartium junceum*)

en art som var en karakterplante. En Narcissus-art liknet mye på *N.bulbocodium*. Den ble lokalt kalt Medusas trompet. En perleblomst med to slags blomster, de øverste sterile lokkeblomster, måtte være *Muscari comosum*. Sommerfuglmarihand, *Orchis papilionacea*, var et syn, her med sin var. grandiflora. Av 5000 plantearter er det vanskelig å plukke ut et utvalg, men *Cistus*-artene, som tilhører solrosefamilien, gjør inntrykk og er vanskelige å komme utenom. Vi fikk med oss to arter. En *Orchis* av narmarihand-typen virket for glissen og langsporet til å være *O.morio*. Den var kan hende en underart av denne, kalt ssp. champagneuxii. Det kan også ha vært en *Orchis longicornu* som på svensk er blitt kalt sporrnycklar. Vi fikk også se en lavendel-art, *Lavendula stoechas*. Størst inntrykk gjorde praktflueblomst, en art med lyserødt beger og praktfulle tegninger på leppen. Den bærer det vanskelige navnet *Ophrys tenthredinifera* som viser til bladvepsslekten *Tenthredinidae* som bestøver arten.

Det ble et langt men meget godt, innholdrikt og humørfyllt foredrag spekket av fin spansk natur etter nydelige bilder fra Øvre Eiker. Det var en rekke virkelige perler med høy billedmessig kvalitet som måtte gjøre inntrykk også på de mest kresne fotografer. Kveldens foredragsholdere har all ære av innsatsen.

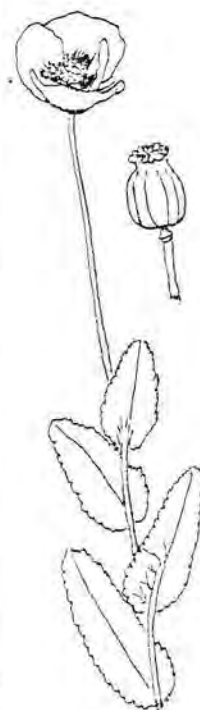
Roger H.

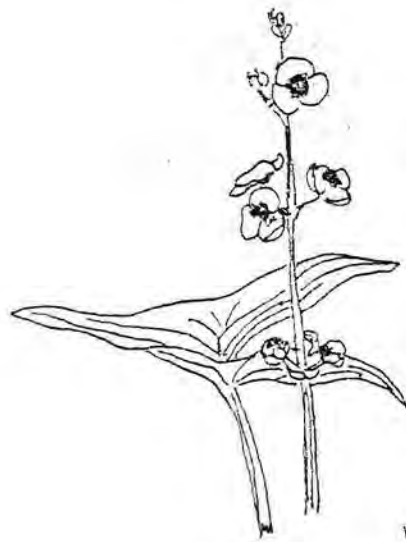
"Plantehistorie i Langesund" 11.11.85

Ca. 40 personer møtte fram i lokalene til Sparebanken i Langesund for å høre om plantehistorie, sjøfart og flora i Langesundsområdet. Foredraget var ved Roger Halvorsen og Karl S.Eriksen.

Med utgangspunkt i professor Mathias Numsen Blytts to besøk i Langesund i 1826 og 1838 begynte vandringen gjennom et stykke av norsk botanisk historie. Blytt fant den seinere så berømte reinrosa, *Dryas octopetala*, først under sitt andre besøk, og arten finnes fortsatt på de samme voksestedene hvor Blytt fant den. Han oppdaget også flueblomsten, *Ophrys insectifera*, under sitt besøk i 1838.

M.N.Blytts sønn, Axel, overtok sin fars interesse og seinere hans professorat som botaniker, og også han besøkte egnen hvor han bl.a. fant buskvikke ved "Gjetekle-

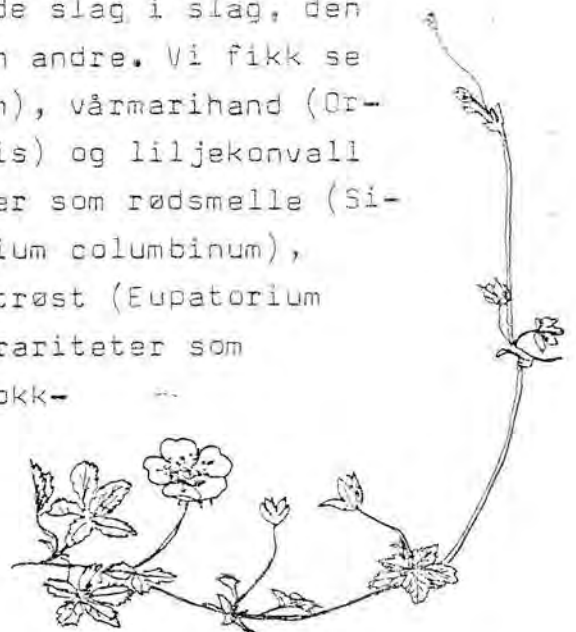

ven i Rognflauget". Siden ble det gjort mange fine funn i Grenlandsområdet, ikke minst i Langesundstrakten, og de framførte fikk glimt av både rød skogfrue, *Cephalanthera rubra*, marisko, *Cyathidium calceolus*, og andre godbiter fra området. En fikk også stifte bekjentskap med store botanikere som Johan Dyring, som utga sin "Flora Grenmarenensis" og kanskje den største av dem alle, Johannes Lid. "Ved havet lå den, byen, og av havet er den reist"

var så tanken bak neste delen av programmet: Langesund som sjøfartsby og innfallsport for ballastplantene som kom inn til landet. Det ble vist bilder fra gamle Langesund og bilder med fine idyller fra den sommerlune byen i dag. Kongs- havn var fra gammelt av en kjent riklokalitet hva ballastplanter angår. Her er det vært funnet arter som kornvalmue (*Papaver rhoeas*), brakkvalmue (*Papaver dubium*), byreseda (*Reseda lutea*) og nikketistel (*Carduus nutans*). Fra verftet ble det vist den sjeldne ramkarsa (*Coronopus didymus*). Fra Langøya vistest krypmure (*Potentilla reptans*) som fortsatt holder stand på gamle ballastlokaliteter.

Fra søndre bydelen fikk en se idyller fra bybildet og ballastplanter som gateugras. Her kan nevnes mursennep (*Diplotaxis muralis*), murtorskemunn (*Cymbalaria vulgaris*), byvortemelk (*Euphorbia peplus*), markkarse (*Lepidium campestre*) og opiumsvalmue (*Papaver somniferum*). Enda finnes det rike forekomster av ballastplanter i Langesundsgater, og flere arter har spredd seg langt utover byens grenser og blitt "gode" telemarkinger. Siste del av foredraget var en kavalkade fra vårens første praktfulle blåveis- (*Hepatica nobilis*) og hvitveisteppe (*Anemone nemorosa*). Siden fulgte de slag i slag, den ene mer fargerik og sommervarm enn den andre. Vi fikk se den farlige tysbasten (*Daphne mezereum*), vårmarihand (*Orchis mascula*), nøkleblom (*Primula veris*) og liljekonvall (*Convallaria majalis*). Her var godbiter som rødsmelle (*Silene armeria*), steinstorkenebb (*Geranium columbinum*), krypbeinurt (*Ononis repens*) og hjortetrøst (*Eupatorium cannabinum*). Det var vakre idyller og rariteter som kalmusrot (*Acorus calamus*) fra Grobstokk- tjern og pilblad (*Sagittaria sagittifolia*) fra Herre. Jo, floraen i distriktet er saktens

verd å vise fram og har mye å by sine venner. At lokalbefolkningen er interessert i sitt nærmiljø, viste oppslutningen på dagens møte. Trivelig var det, så vi håper snart å ta turen igjen.

Roger H.

INNHOOLD.

STYRETS BERETNING.....	s. 1
Årsmøtet 1984.....	s. 2
Dovre en gang til.....	s. 5
Mimremøte.....	s. 6
Fra fotsopp til hussopp.....	s. 8
"Jeg velger meg..."	s.10
Glimt fra Sørlandsfloraen.....	s.13
Orkidéer og andre skjønnheter i Telemark.....	s.16
"Mandelblom, kattfot och blå viol".....	s.17
Åvalbards natur.....	s.18
Blåveisblomstringsturen.....	s.22
Askelsåsen.....	s.22
Kjørholt-turen.....	s.23
Fugløya-turen.....	s.24
Hagekveld hos Marvestad.....	s.25
Kulturen.....	s.26
Gateugras i Brevik.....	s.28
Setervoller i Luksefjell.....	s.28
Gjerstادتuren.....	s.30
Rogalandsekskursjonen.....	s.31
Norsjø rundt.....	s.42
Gumøy ved Kragerø.....	s.44
Ballestadhogstet.....	s.46
Havsåsturen.....	s.47
Kalkfuruskoget i Sør-Norge.....	s.48
Fra fotsopp til hussopp.....	s.50
Fra Øvre Eiker til Extremadura.....	s.53
Plantehistorie i Langesund.....	s.55

